

Foi'a besericésca si scolastica.

Organu alu provinciei metropolitane greco-catolice de Alb'a-Julia
si Fagarasiu.

Apare in 1 si 15 st. n. a fia-carei luni.

Abonamentele de cate 6 fl. v. a. pre anu se se adreseze la tipografia seminariului gr. catolicu in Blasiu. || Manuscriptele si corespondintiele se se tranita francate la redactiuni.

Anulu II.

Blasiu 1 Februariu 1889.

Nr. 9.

Partea besericésca.

Momentulu consacraréi eucharistice si epicles'a liturgiiloru resaritene.

Una studiu liturgico-dogmaticu de Dr. Victoru Szmigelski.
(Continuare din Nr. 7).

IV.

In cele premergatorie invetiatur'a besericeii despre form'a s. Eucharistie credu cá s'a chiarificatu si ilustratu de ajunsu prin arguminte de acelea, cari ni-le oferescu chiaru liturgiile resaritene. Dupa invetiatur'a acestoru liturgii form'a s. Eucharistie se compune din cuvintele acelea, cari dupa unanim'a marturisire a ss. apostoli si evangelisti le-a rostitu Mantuitoriuu la cin'a cea de pre urma.

Dara facia cu convingerea acést'a éra si éra se ivesce intrebarea: Ce mai cérea astu-feliu epicles'a séu invocarea spiritului santu in liturgiile resaritene? Nu este ea óre unu protestu si o combatere dilnica a invetiaturei catolice despre form'a s. Eucharistie?

Cá ea nu póte se fia asia ceva, ne invétia purcederea, carea a observat'o conciliulu ecumenicu din Florenti'a facia cu epicles'a liturgiiloru resaritene.

Multu s'a fostu desbatutu in Florenti'a in anulu 1439 cestiunea dogmatica despre purcederea Spiritului santu, si Grecii pre urma au ajunsu la momentulu, in care au marturisu si ei dimpreuna cu beseric'a apuséna, cá Spiritulu santu purcede dela Tatalu si dela Fiulu cá dela unu singuru principiu. Dara Pontificele Eugeniu IV nu erá indestulitu numai cu atat'a. Elu voia, se ajunga la unirea deplina a resariteniloru cu Rom'a delaturandu-se chiaru si umbr'a vre unei diferentie dogmatice intre apusu si resaritu.

In 9 Juniu 1439 fiindu adunati la acel'a metropolitii din Chievu, Nice'a, Mitileni si Trapezuntu, le dechiará urmatoriele: *Cu ajutoriuu lui Domnediecu ne-unu unitu in privinti'a dogmei celei mai de frunte; dara acum avemu, se mai facemu cercetari si cu privire la purgatoriu, la primatu, la panea nedospita si dospita si la s. sacrificiu, cá sè se delature tóta ratacirea. Atunci uniunea va urmá indatu, cá tempulu acusi nu ne mai ajunge¹⁾.*

Archiereii grecesci, cari se aflau adunati in Florenti'a, se invoira, cá pertractarile referitorie la cestiunile atinse de Pontificele sè se si incépa indatu. In pertractarile acestea li s'a pusu intre altele si intrebarea, *cum de beseric'a grecésca dupa rostirea cuvintelor Luati mancati scl. si dupa consacrarea santelor daruri implinita prin cuvintele acestea póte admite. se urmeze rogatiunea: Si fá panea acést'a scl. Grecii la intrebarea acést'a au respunsu: Noi recunoscemu, cá prin cuvintele acelea ale Domnului se schimba sant'a pane si se preface in trupulu lui Christosu; dara dupa ace'a ne rogamu, cá Spiritulu santu sè se pogóra preste noi si se prefaca intru noi panea acést'a in santulu trupu alu lui Christosu, si ce este in potiru, in santulu sange alu lui Christosu, si se prefaca amendoue cu Spiritulu seu celu santu, cá ele celoru ce se impartasiescu, se le fia spre curatirea sufletelor si spre iertarea pecatelor²⁾.* Cu trei dile dupa ace'a, adeca in 12 Juniu, arhiepiscopii din Chievu, Nice'a si Mitileni s'au dechiaratu in

¹⁾ V. Hefele Conciliengesch. T. VII. p. 721.

²⁾ V. Mansi Concil. collect. T. XXXI. col. 1005.

aintea Pontificelui in cestiunea acést'a totu in acel'a-si intielesu¹⁾.

S'a pretinsu acum dela ei, se faca in privinti'a acestei cestiuni dogmatice o dechiarare solemna a credintiei loru intr'o siedintia publica a conciliului. Ei la inceputu nu prea aveau voia, se implinesca cererea acést'a, fiindu-cà chiaru imperatulu Joanu Paleologulu, care inca petreceá in Florenti'a, se opuneá acestei pretensiuni a apuseniloru. Dara pre urma dupa multa desbatere totusi se invoira. In congregatiunea generala a conciliului tienuta in 5 Iuliu 1439 Visarionu metropolitulu Niceei *in numele seu si in alu celoru alalti parinti, cari representau beseric'a grecésca*, a marturisitu solemnu, cà cuvintele Domnului 'su cuvintele acelea, cari prefacu pana si vinulu in trupulu si sangele lui Isusu si au tota puterea transubstantiarei, si a recunoscutu, cà acést'a e invetiatur'a santiloru Parinti si mai alesu a s. Joanu Crisostomu.

Cu mare insistintia au pretinsu apusenii si mai alesu Pontificele Eugeniu IV, cà resaritenii cei de facia se faca dechiararea acést'a publica si solemna. Dara mai de parte nu au mersu ei cu pretensiunile loru in cestiunea de facia. In actele conciliului de Florenti'a nu se afla nici macaru unu singuru cuventu, din care s'ar' vedí, cà apuseniloru le-ar' fi trecut prin minte, se pretinda dela resariteni, cà ei se sterga epicles'a din liturgiile loru ori se-i asemne in liturgia unu locu óre unde in ainte de cuvintele Mantuitoriului. Semnu cà rogatiunea acést'a se unesco forte bine cu invetiatur'a besericeei despre s. Eucharistia si nu numai cà nu o combate, ci o chiaru intaresce si o ilustreza catu se pote de frumosu. Altu cum apusenii nu s'aru fi opritu aci si nu s'aru fi indestulitu cu esplicarea ace'a, carea a propus'o in conciliu si dupa ace'a Visarionu metropolitulu Niceei, ei pre langa tota prudinti'a, ce o pretindeá dela ei scopulu acestui conciliu, ei aru fi insistatu, sè se sterga epicles'a din liturgiile resariteniloru.

Ce privesce esplicarea ace'a a lui Visarionu, ea se pote resuma astu felu: *Consacrarea eucharistica e lucrarea comuna a Preasantei Treimi. Pentru ace'a e de lipsa, cà dimpreuna cu Fiulu sè se invoce si Tatalu si Spiritulu santu, cà ei impreuna se prefaca darurile. Are adeca sè se exprime aci adevverulu, cà lucrarile Treimeei, cari se referescu la creatura, 'su comune celoru trei persone domnedieesci. Adevverulu acést'a nu se pote inse exprimá intregu de odata cu rostirea cuvintelor Mantuitoriului, candu cele trei persone domnedieesci cà unulu Domnedieu deplinescu dimpreuna in unu singuru actu nedespartitu consacrarrea eucharistica, si fiindu-cà adevverulu acel'a*

nu se pote exprimá intregu de o data, elu se exprima analisandu-se in parti. Astu felu conlucrarea Spiritului santu in prefacerea santelor daruri o exprima liturgiile resaritene dupa consacrarre in epiclesa²⁾.

Mai facutu-s'au inca si alte explicari de ale epiclesei, dara ele tote 'su séu prea fortiate séu prea arbitrare, si nici un'a nu e asia de nimerita cà esplicarea acést'a a lui Visarionu, fiindu-cà nici un'a nu corespunde asia de bine spiritului, de care-su patrunse actiunile liturgice ale besericeei resaritene. In esplicarea epiclesei vomu purcede deci din adevverulu propus de metropolitulu Visarionu.

Lucrarile domnedieesci esterne, adeca acelea, cari nu se referescu nemijlocitu la relatiunea imprumutata a personelor domnedieesci, ci la creaturele lui Domnedieu, dupa invetiatur'a besericeei 'su comune celoru trei persone domnedieesci. Nu Tatalu singuru ori Fiulu singuru ori Spiritulu santu singuru, ci Tatalu, Fiulu si Spiritulu santu, singurulu si nedespartitulu Domnedieu e facatoriulu ceriului si alu pamentului, vediuteloru totororulu si nevediutelorulu³⁾. *Credinti'a catolica nu dice, cà Tatalu a creatu ceva, si Fiulu altu ceva, ci ce a facutu Tatalu, ace'a a facutu si Fiulu, ace'a a facutu si Spiritulu santu⁴⁾*. Càci tote lucrarile, cari provinu dela Domnedieu cu referire la faptura, se incepu dela Tatalu, se desvolta prin Fiulu si se deplinescu in Spiritulu santu⁵⁾.

Dara prefacerea eucharistica e un'a dintre lucrarile esterne ale lui Domnedieu si prin urmare si ea este o lucrare, care se incepe dela Tatalu, se desvolta prin Fiulu si se deplinescu in Spiritulu santu. Asia ne invetia si liturgiile resaritene. In liturgia sira numita a s. Jacobu fratelui Domnului aflamu rogatiunea urmatoria: *Tatalu Domnului nostru Isusu Christosu, Parintele indurariloru si Domnedieule a tota mangaiarea, care siedi preste Cherubimi si esti laudatu de Serafimi: in aintea carui'a stau mule miriadelorulu de angeri, inaltele si cerescele cete: care oblatiunile oferite tie intru mirosu de buna mirésma din darurile si productele fruptelorulu te-ai induratu a le santi si a le preface prin grati'a unui nascutu Fiului teu, si prin pogorirea Spiritului santu sel⁶⁾*. Invetiatur'a acést'a o aflamu atinsa in trecatu si in cele alalte liturgii resaritene. Asia aflamu intre altele, cà mai tote liturgiile resaritene se róga,

²⁾ Max. Bibl. PP. Lugd. 1657: De Sacr. Euch. et quibus verbis Christi corpus conficitur p. 26. V. si Orsi Dissert. de liturg. Sancti Spiritus invocatione p. 142 urr.

³⁾ Conc. Lateran. IV cap. 1 Denziger Enchir. ed. IV 1865 p. 151: Firmiter credimus et simpliciter confitemur, quod unus solus est verus Deus, aeternus immensus — Pater et Filius et Spiritus Sanctus: — consubstantiales et coaequales, et coomnipotentes et coaeterni: unum universorum principium: creator omnium visibilium et invisibilium, spiritualium et corporalium. V. si Decr. Eug. IV pro Jacobitis, Denziger l. c. p. 209.

⁴⁾ S. Aug. Tract. XX in Joann.

⁵⁾ S. Greg. Nyss. ad Ablabium.

⁶⁾ La Renaudot l. c. T. II p. 39 ur.

¹⁾ Mansi l. c. col. 1012; Hefele l. c. p. 728.

că Tatalu se tramita pre Spiritulu santu preste darurile puse in ainte, éra cate-va dintre liturgiile acestea indrepta rogarea acést'a catra Fiulu¹⁾.

Dara de alta parte aflămu totu din liturgiile resaritene, că prefacerea eucharistica se ascrie in modu specialu Spiritului santu. Intruparea Fiului lui Domnedieu fiindu o lucrare a iubirei si gratiei domnedieesci in s. Scriptura se ascrie Spiritului santu Asia dice archangelulu catra Preacurat'a Vergura: *Spiritulu santu va pogori preste tine, si puterea celui Preainaltu te va umbrî. Pentru ace'a si santulu celu ce se va nasce dintru tine, se va chiamă Fiulu lui Domnedieu* (Luc. 1, 35). Éra ss. Parinti petrecu cu multa predilectiune la descrierea asemenarei celei minunate, care se afla intre chiliuti'a din Nazaretu, unde Domnedieu a cautatu spre umilint'a sierbitoriei sale daruindu-o cu ace'a, că pantecele ei se lucreze pre Domnedieu mai largitu decatu ceriurile, si intre altariu, unde preotulu stă in aintea santei mese a Fiului lui Domnedieu si lucreza intru santia santului si preacuratulu trupu si pretiosulu sange alu acestu'a. Si indreptatirea acestei asemenari cine o ar' si poté negă? Spre a ilustra asemenarea acést'a, ne provocamni éراسi la cuvintele cele frumóse ale s. Joanu Damascenulu, cari le-am citatu deja cu alta ocaziune: *Cum va fi acést'a, dice sant'a Vergura, de vreme ce eu nu sciu de barbatu? Rspunde archangelulu Gavriilu: Spiritulu santu va pogori preste tine, si puterea celui Preainaltu te va umbrî. Si acum întrebi, cum devine panaa trupulu lui Christosu si vinulu si apă sangele lui Christosu? 'Ti dicu tie si eu: Spiritu santu se revêrsa preste ele si lucreza ce'a ce trece preste limba si minte²⁾*. S. Joanu Crisostomu a desvoltatu ace'a-si idea deja cu vécuri mai inainte continuandu-o pana la iesiele din Betleemu si dicundu: *Acel'a-si trupulu alu lui Christosu, care l'au vediutu magii jacundu in iesle, acel'a-si trupulu 'lu vedi tu pre altariu; tu nu vedi pre mam'a, care-lu tiene in bracie, ci pre preotulu standu in aintea altariului si pre Spiritulu santu sborandu cu mare avuti'a preste celu puse in ainte³⁾*. Éra s. Cirilu Jerus. esplicandu epicles'a serie: *Totu ce a atinsu Spiritulu santu, e santitu si stramutatu*. Éra candu ajunge, se esplice cuvintele *Santele santiloru*, dice: *Sante santu cele puse in ainte, in data ce s'a adausu umbrirea Spiritului santu⁴⁾*.

Si precum asémena ss. parinti ai resaritului prefacerea eucharistica cu intruparea Cuventului do-

medieescu, asia facu si liturgiile resaritului. Amu vediutu mai la dealu insemnarea frumósa a dialogului, care se desvolta in liturgiile nostre dupa Intratulu celu mare intre preotu si diaconu. In dialogulu acest'a preotulu indreptandu-se cãtra diaconu dice: *Róga-te pentru mine, impreuna sierbitoriile alu mieu*. Éra diaconulu respunde cu cuvintele archangelului si dice: *Spiritulu santu va pogori preste tine, si puterea celui Preainaltu te va umbrî*. Semnu că preotulu in s. liturgia se asémena Preacuratei Vergure. Acelea-si cuvinte le rosteste poporul catra preotu in liturgiile s. Jacobu⁵⁾.

Intielegemu acum, că vasulu acel'a pretiosu, care in beseric'a cea vechia depindeá preste altariu si cuprindeá s. Eucharistia, de ce aveá form'a unui porumbu. Porumbulu a fostu adeca simbolulu Spiritului santu totu de un'a incependu dela diu'a, in care s'a aretatu inchinarea Treimei botezandu-se Domnulu in Jordanu.

(Va urmá).

Unu cuventu de auru.

Din ster'a teologiei pastorali practice, dedicatu unui preotu teneru dispusu intr'o parochia mixta, care pentru rancorea poporului a fostu veduvita unu patrariu de seculu.

— Copia de pre natura —

Motto: Nu pripi cu reformele, ci de unde isvoresee reulu, de acolo 'ti forméza medicina.

Jubite Frate! Lacramile tale se-ti fie forti'a si arm'a ta cea mai puternica. Cu incredere in D-dieu, care singuru 'ti pote ajutá si cu blandeti'a ta cêrca a-ti cascigá iubirea credintiosiloru tei. Poporul, cá si individulu, 'si are latorea s'a buna, docila si binecuvantata, si partea s'a rea aplicata spre rancore, furia si resbunare. Ferescete de acést'a din urma, si chiar' daca vrei s'o nimicesei — cea ce si trebuie s'o faci — nu pasi directe contra ei, cá se nu ffi invinsu de reu, ci se invingi reulu cu binele. Morbulu moralu este cá si morbulu fisicu. Déca atingi pre cineva in buba, in partea nesanetosa ori in ran'a corpului seu — chiar' incercandu-te se-lu vindeci — elu va crasni in dinti si va incercá se te sfarime, ori catu de tardiu se-si resbune asupra ta. Resbunarea poporului este rea, mai rea cá infernulu. Ea constá din renitentia neascultare, risu, batjocura si huiduire.

De ai ajunsu odata aci nu-ti mai ajuta nemicu, nici rigorosele, nici licentiatulu, nici chibar' speciosulu nume de doctoru in frumosele sciintie teoretice ce ti le ai cascigatu. Vei cadé dar' jertfa. Ori cine mai bucurusu sacrifica pre unulu cá pre cinci sute. In tote lucrarile tale pastorali nu ffi pripitu si iute. Servéscati cá esemplu legea naturei — lege creata de D-dieu. Natur'a din sêmburele de méru ori pèru nu face pomulu intr'o dí, nici intr'o luna, nici chiar' intru unu anu, ci in mai multi ani. Lu- face cu incetulu dar' prestandu punctuosu si fora intrerumpere cele de lipsa: *sucu* din panientu, *caldura* dela sóre, ploie din nori si altele, incatu natur'a cu nemicu nu-i remane datorita.

Nu crede nici odata, că lucrulu teu in edificarea credintiosiloru va ffi mai cu sporu si mai cu temeiu, cá lucrulu naturei.

⁵⁾ V. Daniel Cod. liturg. T. IV p. 104.

¹⁾ Liturgia coptica a s. Basiliu la Renaudot l. n. T. I p. 16: *Rogam-te, Christose Domnedieulu nostru, — se vina Spiritulu teu celu santu preste noi si preste darurile acestu puse in ainte*. V. si lit. copt. a s. Gregoriu la Renaudot l. c. p. 114 si lit. grec. alesandriena a s. Gregoriu l. c. p. 31.

²⁾ V. mai la dealu an. II n. 1 p. 2 col. 2.

³⁾ Ad I Cor. hom. 24 n. 5 ed. cit. T. X. p. 218 V. si De beato Philogonio hom. 6 ed. cit. T. I p. 498.

⁴⁾ Cat. 23 n. 6 si 19 V. si s. Efre. Adv. Scrutatores serm. 40.

Ce vei face dar' intrandu in via Domnului? Vei face ca acele gradinarii, carele a intratu intr'o gradina din care de unu patriarh de seclu a lipsitu economulu. Elu a aflatu aci pomi betrani si pomi tineri. Si unii si altii produceau fructe. A gustatu din ele si i-s'au amaritu gur'a si sufletulu. Fructele erau seibatice, ca pomii, ce le au produsu. VEDIENDU elu inse gradin'a gata, facuta, n'a parasit'o, ci a meditat, si si-a pusu de gandu s'o *prefaca* prin altuirea pomiloru tineri si a crengiloru din cei betrani.

Prefacerea poporului teu, éta in doue cuvinte misiunea ta!

O vei face acést'a prin sucu, caldura si ploia.

Suculu seau nutrementulu de lipsa la prefacerea poporului teu si la edificarea lui va fi cuventulu lui D-dieu pre carele lu vei predicá in tote Duminecele si serbatorile si cu tota ocaziunea intr'o limba populara. Deodata cu cuventulu bunu ce va esi din gur'a ta, va descinde si gratia divina in inimile celoru ce-lu voru audi.

Caldur'a va fi comportanti'a ta morala, afabila si binevoitoria faciá de fii tei sufletescu.

Ploia voru fi lacramile prin cari vei deplange in oonciunile tale vitiulu si peccatulu, compatimindu din inima pre cei caduti in elu. Te asecuru, ca alaturea cu tine va plange si poporulu misicandu-i-se anima. Pentru acea vei folosi in conchiunile tale argumente si motive, ce atingu anim'a, argumente, motive si exemple scose din viet'a poporului de tote dilele, mai pucinu te vei folosi de istoria, caci atunci va dice, ca i- spui *cazani'a* seau povestea, cu care elu este dedatu ca mor'a cu macinisulu, si nu vei avé nici unu efectu asup'a lui; cu atatu mai pucinu vei folosi argumente si motive scose din ratiune seau rationali. Acestea presupunu minte luminata prin sciintia si trecu preste cadrulu preceperii poporului. Celu ce se folosese de ele apare ca o melitia ce face sgomotu si sanetu fora nici unu folosu.

Fii intieptu, ca tie ti vei fi si poporeniloru tei, ér' de vei fi reu si aspru, tu singuru vei lua cele rele. Cu reulu si cu aspréla nici candu nu vei invinge, ba din contra cuventulu aspru aprinde man'a si rancorea poporului. Prax'a ne areta, ca din amariu si cremene tignindu-le deodata se nasee schinteu'a, care mai adeseori cade si frige man'a celuia ce le-au adusu in atingere.

Scóla este prefacerea poporului si tind'a beserice. Numai prin tinda pote intra omulu in casa si numai prin scola in beserica. Deci munc'a ta pastoralá ti-o incepe in scola si pote nici aci, fora in cas'a ta parochiala cu tinerimea dela 6—16 ani. Aiurea nu poti. Nu! nici chiar' in beserica.

Pentru ce? Pentru-ca la S. Beserica anumitu la s. liturgie nu vinu de catu 10—16 insi, la inseratu unulu, doi ori numai cantorulu. Ai predicá si n'ai cui, si totusi fora intrerumpere trebuie se predicá. Presenti'a ta, vorbele si faptele tale, insemnati, suntu predicele cele mai elocvente pentru poporu.

In serbatori pre adulti dela 12—16 ani i- vei aduce asia la scola: Examineza si cérca a-ti aflá in satu vreo 3—4 tineri mai de tréba de acést'a etate. Chiamá-i la cas'a parochiala. Primesce-i cu bun'a si parintiesce. Iati de exemplu o comuna invecinata si loru cunoscuta, unde este coru de tineri ori de barbati. Arata-le catu de cu onore si frumosu le stá la aceia si cum i- lauda vecinii si toti cati le andu de nume. Spune-le catu de frumosu lucru si misicatoriu de anima este a laudá si a preamaru pre D-dieu in s. beserica prin cantare. Prin cantare se mangáie Romanulu in necazulu lui, 'si alina durerea si 'si casciga bucuri'a si placerea sufletului seu a animei sale necajite.

Totu prin cantare, dar' prin cantare santa se face bucuria si placere si lui D-dieu. Acestea nu se potu invetiá numai si numai in scola. Scóla i- lumin'a mintii noastre, prin ea pote ajunge omulu la onore si lauda.

Asia dara *filorú venitú cu mine* in tote demánetile in dumineci si serbatori la scola si eu ve voiú invetiá pre voi cantari si alte lucruri frumose si vone de folosu. Si betranii si parintii vostri ar' fi invetiata bucurosi dar' nau fostu norocosi ca voi a avé parinte sufletescu. Din voi cari sunteti tineri ca si mine trebuie se se formeze *poporu nou*. Spuneti si altoru tineri, pretini de ai vostri, cum-ca aceia, cari se voru portá bine si voru cercá scóla in Dumineci si serbatori i- voiú face curatori preste tinerime, ér' casatorindu-ve veti ajunge curatori la maic'a beserica si totu dintre cei cu portare buna la tempulu seu se voru alege biraie si vârfelnicu in satu. Scóla ne radica la onóre si lauda in lumea acést'a, ne face placuti lui D-dieu si omeniloru, ér' pre ceea lume ne daruesce cu vietia si eterna fericire.

In tipulu acést'a vei excitá in acesti tineri o nobila ambitiune si vei descéptá in ei una simtiementu de bine-cuventata emulatiune. Ei voru respandí cele audite din gur'a ta intre pretini si asia in proxim'a serbatore vei intruni deminóti'a la scola unu numeru frumosu de tineri si tinere venitú acolo impinsi de o mandria nationala, er' nu de bireulu si de juratii din satu, cu cari in veci nu vei impopolá nici scóla nici beserica in modu duraveru si temeinicu. Omulu ori tineru ori betranu — in urmarea unui instinctu naturalu — aceea face mai bucurosu, ce emanéza din libera lui vointia. Intruina odata tinerimea la scola vei merge insuti cu invetiatoriulu locale acolo pentru a o instruí in acordu si armonia cu densulu.

La scola vei incepe cu ce i dragu romanului — cu cantarea. Numai asia vei poté formá din poporulu brutu, agru in adeveru fructiveru, in care semenandu sementi'a divina se pota fructificá. Asia vei dá nascere unui *poporu nou* si *prefacutu* din tinerime in parochi'a ta. Tenerulu poporu prefacutu prin esemplulu si comportanti'a s'a va eserciá o influintia binefacatoria asup'a celoru betrani si rancorosi, botezati de canonele besericesci cu numirea: „mala plebs“. Prin fii vei invinge rancorea betraniloru, contr'a carei rancori a pasí directe ar' insemná „*projicere margaritas*“. Totu odata in poterea acestei proceduri vei poté evitá acele midiloce si carari de ati cascigá influintia si popularitatea, cari ti- ar' derogá demnitatii tale de protu si omu cultu, — de a merge adeca cu poporeni in fagadáu si acolo a fraternizá cu densii, precum adeca dicu unii, ca trebuie procedatu cu poporulu rancorosu.

Ajunsu odata aci, lucrulu bunu se va desfasiurá de sine. Corulu din beserica va atrage acolo pre betrani si parintii junimii, pre cari pana acum nu i- ai potatu apropiá de s. beserica — ca pre necuratulu de tamaia — cu atát'a mai pucinu de scaunulu confesionalu. Pe tinerii mai descépti i- vei instruí si decorá cu onorulu de a cetí apostolulu in midiloculu poporului in beserica. Parintii tineriloru, cari voru cantá mai frumosu se voru ambitioná. Voru veni nechiamati la cas'a ta parochiala si voru dice: „Asia i-d-le parinte, ca nimenea nu canta ca Joanulu meu, D-dieu te tiena, ca ai facutu in satulu nostru, ce n'am veditu noi de candu suntemu. Acum vedemu noi, catu de retaciti amu fostu, dar' apuca-ne numai pre incetulu, ca vomu veni noi la cale. Adí va veni unulu, mane altulu. Pre acestia primescei parintiesce si cu blándetia, ca si pre fii loru. Blándeti'a ta ti va cascigá iubirea omului primitu. Parintiloru si betraniloru spune-le apoi, ca si aceea e destulu odata pentru unu omu, candu cunosce binele si doresce se-lu

face si se ferește de reu. Catu de frumos i sta celui ce prin cantare lauda pre Domnedien in beserica, si erasi catu de aritu lucru este a petrece in crasima in tempulu beseriei, ori a face alte lucruri rusinose si arite lui D-dieu si omenilor de omenia. Asia voru incepe ei din ei a se coripia si indrepta unii pre altii reciproc, anumita mai antaiu curatorii. Curatorimea indreptata o vei adange in janime. Ambii acesti factori ti voru servi ca *desce* cu care vei pote prinde si strunge pre rancorosi, fora ate frige de ei. Clescele tale voru porta dojan'a pentru cei rei pre penele sale.

(Va urmă)

Joanu H. Boteanu,
preotu.

Serbatorea ~~N~~ascerei Domnului nostru Isusu Christosu.

Inainteserbarea nascerei Domnului nostru Isusu Christosu.

Preserbarea nascerei Domnului nostru Isusu Christosu se incepe in 20 Decembre seu cu 5 zile mai inainte de insasi serbatorea.

Precum am vediutu, in oficiulu divin u alu pregatirei de preserbare pre langa laudarea memoriei ss. stramosi, mai multu numai indirecte s'a comemoratu infricosiat'a taina a intruparei impreuna cu lucurile deosebite, cari au concomitatu ac'ea minune. Altucum sta aceasta in oficiulu sacru alu celoru 5 zile de preserbare. In aceste cu eschiderea altoru adeveneri, in dens'a se preamaresece acelu misteriu. Se pote dice, ca obiectulu acelu oficiu formedia incheiatu'r'a credintiei crestinesci despre intruparea Fiului lui Domnedieu.

Minunatu si instructivu este acelu oficiu! Se pote afirma ca mai tote cestiunile impreunate cu misteriu intruparei suntu desfasurate intr'acel'a. S. beserica astufeliu ilustréza acelu misteriu, altu-cum necuprinsu, incatu crediciosulu se semte indemnata ca priceperea minței se o supuna servitiului credintiei, si dupa-ce cu poterea acestei credintie Par' fi cuprinsu acelu misteriu, cu pietatea inimei se pléca ca se adoreze pre Celu-ce in trupulu seu a implinitu acelu misteriu.

Recunoscemu, si marturisimu cu s. beserica, ca „adenculu intieplecnienei si alu scientiei Creatoriului neme din omeni tu- vá poté cercá, si neci unu intiepleptu vá poté se ajungu noianulu judecatiloru lui Domnedieu“ ca se cunosca ca pentru ce a binevoitu cuventulu lui Domnedieu plecandu ceriurile a vietui cu omenii ¹⁾, totusi infatiosandu-se sacru lu oficiu alu presercarei Nascerei, din acel'a ne vomu nevoi a compune adeveneru invetiaturei si alu credintiei crestinesci despre intruparea Fiului lui Domnedieu, afirmandu ca acelu oficiu nu e alta decatu desfasurarea mai detaiata a incheiatu'rei credintiei despre intrupare cuprinse in „Creden“.

¹⁾ Tr. 3. oda 8, DC. 23.

Ce este dara *Intruparea cuventulu*?

Beseric'a ne raspunde: ea este „*Taina straina, infricosiata si preamarita*“ ¹⁾, unu „*misteriu mai presusu de fire si de cugetu*“ ²⁾. Nascerea lui Christosu este „*minune infricosiata, preamarita si negraita, mai presusa de minte*“ ³⁾. Ea este „*plecare negraita, umilintia deplina si nemesurata*“ ⁴⁾.

Dreptuace'a natur'a intruparei fiindu misteriu, cu singura lumina mintiei nu se pote cuprinde neci cunosce, de ora-ce ace'a pestrece poteri cugetului si ale intielegerei.

Decumva este misteriu necuprinsu, in ce sta totusi acel'a? Intru acel'a ca „*Domnedieulu celu neschimbata si neveditu*“, ca „*creatorulu celu ce de-a pururea este*“, si „*impreuna cu Tatalu si cu Spiritulu intru cei de susu siede*“ ⁵⁾. Acel'a carele „*din fire este domnu neapropiatu* (Stichov 21) si *Domnedieu deplinu*“ ⁶⁾, carele este „*stralucireu marirei domnedieirei Tatalui*“ „*intieplecniene, cuventulu si poterea lui Domnedieu celu mai nainte de veci nascutu din Tatalu*“, „*lumina din lumina*“ ⁷⁾, plecandu ceriurile s'a scoboritu pre pamentu si cu omenii au petrecutu seu cu alte cuvente, celu ce s'a nascutu este „*Unulu Domnu Isusu Christosu, carele din Tatalu s'a nascutu mai inainte de toti vecii, lumina din lumina Domnedien adevveratu (seu deseversitu) de o fientia cu Tatalu si cu Spiritulu santu*“.

Macarc'a inse s'a induratu Cuventulu lui Domnedieu a se intrupa, dara prin acésta intrupare „*nu s'a despartitu de parintele cerescu*“ ci „*mestecandu-se cu tar'a domnedieirei cu omenii*“, acésta impreunare este „*neamestecata*“, acésta intrupare este „*fara schimbare*“, „*fara amestecare*“, remanendu deseversitu in domnedieire, si in omenire“ ⁸⁾.

Éta o alta incheiatu'a a credintiei! Mantuitorulu este Domnedieu adevveratu si omu adevveratu „*uninduse Domnedieu cuventulu dupa ipostasu cu trupulu* (Stich. Ins. 22) seu cu alte cuvente, unirea fireloru intru Isusu Christosu este adevverata si sustantiata, inse asia ca prin acésta unire nu suntu done persone, fara numai un'a. Séu dupa cum marturisesce s. beserica „*Ziditu-te-ai, nu te-ai mutatu neschimbata remanendu cu totulu fiendu Domnedieu, macar' de te-ai si intrupatu*“ si intr'altu locu „*Cuventulu Tatalui fara patimire si fara stricatiune unu ipostasu se vede din done firi*“ ⁹⁾.

¹⁾ Irm. odei 9. In. Nasc.

²⁾ Nasc. odei 3 In. n., Stichire Ins. 24. In. n.

³⁾ Stichov. 2 Dec. 20, Sed. manec. 21. Laud. 1. 24.

⁴⁾ oda I. DC. 20 Dec., Sedel. 2 Dec. 20, Laud. 2. 21 Dec.

⁵⁾ Trop. 5, oda VI In. nasc., Mar. Inscr. In. nasc., Irm. odei 3.

⁶⁾ Stich. Ins. 20.

⁷⁾ Oda V. 21, Irm. odei 3 In. n., oda 9 22, Laud. 3, 23.

⁸⁾ Trop. Irm. odei 6. In. nas. — Tr. 2 oda 4, 24; — Stich. Ins. 20; Nascat. odei 1, In. nasc., Trop. 3, oda 4, 20, Stichir. Inscr. 24; Stichire Ins. 20.

⁹⁾ Stichov. Ins. 21, si ac. Laud. 23.

Apoi intruparea acésta alui Domnedieu nu s'a facutu prin „sangele si trupulu“, ci „trupulu celu santu s'a alcutiutu cu bunavointi'a celui ce l'a nascutu pre densulu fara patima“¹⁾ „cu renirea, cu impreunulucrarea si cu domnedieésca umbrire a celui preainaltu“²⁾ „din pantecele feciorescu“ a acelei feciore, care este „neispitita de barbatu“, „nesticata“, „mai santa decatu angeriú si tota faptura“, carea cá o „polata curata, nespurcata, fara macula si frumosa între mueri“ s'a aretatu „ceriu nou“³⁾.

Dreptu ace'a Preasant'a Vergura Mari'a este mam'a lui Domnedieu, carea „fara sementia in concepere, fara stricatiune in nascere, curata inainte de nascere si dupa nascere“⁴⁾.

Ce este acést'a inse decatu ace'a incheiatura a credintiei in carea marturisiru cá Finlu lui Domnedieu „s'a intrupatu dela Spiritulu santu si din Mari'a Fecióra si s'a facutu omu?

In simbolulu credintiei marturisiru cá Christosu Domnedieu „Pentru noi si pentru a nostra mantuire s'a scoboritu din ceriu“. Adevieria acestei credintie in felurite variatiuni din cele mai framose se descopere in oficiulu divin alu preserbarei nascerei, din care compunemu aceste urmatorie:

Pentru ce a venitu Christosu in lume? s. beserica ne raspunde:

a) „cá se arda tota materi'a pecatului“, — „se pérda pecatulu ce imperati'a pururea intru noi“, — cá „sfermandu pre celu vicleanu, firea omenésca se o mantuésca din calcarea poruncei“, „se o curatiésca de veninulu stricatiunei“⁵⁾.

Christosu este Archiereu, Profetu si Imperatu. Scopulu venirei sale a trebuitu se corespunda acestoru trei deregatorii. A venitu dara Christosu cá Archiereu;

b) pentru cá „se redice tipulu celu mai inainte cadíutu la frumseti'a ce'a dintai“, „se scóle si se preamarésca firea omenésca cea cadíuta“, „se innoiesca tipulu celu imperatescu“, „omenireu cea stricata cu svatulu vicleanului se o impace cu Tatulu celu crescu, si cetatianu raiului se o faca“⁶⁾.

Cá Profetu si Imperatu cel'a ce este „chiamarea, curatirea, lumin'a si mantuirea deseversitu (oda 9, 23) a venitu Christosu:

c) cá „chiamandu némurile cele lapedute“, cu invetiaturile si cu esemplele vietiei sale „tóte plinirile pamentului se le luminedie“, „pre cei din intunereculu mortiei si alu stricatiunei se-i luminedie“, cá „firea ce'a stérpa de tota fapt'a buna se o faca bine roditoria de bunatati“. Cu unu cuventu cá „omenimea

se o mantuésca“ cá „firea omenésca cu marire nemoritoria se o onoreze“ si se o „indomnedieésca“¹⁾.

Afara de aceste in oficiulu divin alu preserbarei mai aflamu descoperite si alte adevveri de credintia strensu legate de misteriu intruparei.

Acolo adeca se marturisesce, cá vedíendu Cuventulu lui Domnedieu „dorerea si dosedirea nostra“ „de buna voia se zidesce celu neziditu“, cá motivulu intruparei nu este decatu „indurarea cea mare, nemesurata si nemarginita alui Domnedieu“, ace'a a purcesu din „bunatatea cea nespusa“ a Cuventului cátra genulu omenescu²⁾. Deci ace'a intrupare este consentanea cu indurarea, cu bunatatea si cu acutu-poternicia Domnedieésca.

(Va urmá).
J. Borosiu.

Despre iubirea crestinésca.

(Catehesa pentru elevii scóiei poporali).

(Continuare din Nr. 6).

Ce cugetati baieti! Perfecta ar' fi iubirea unui omu facia de Domnedieu, déca ar' dice: eu pentru ace'a nu pecatuescu, pentru-cá mi-pierdu imperati'a lui Domnedieu, si asiá voiu ajunge in iadu? Iubirea nostra facia de Domnedieu ar' fi neperfecta, déca d. e. noi amu iubi pre Domnedieu numai pentru ace'a, cá ne face bine, séu pentru-cá ne apromite imperati'a Ceriului.

In Rom'a traia una femeia, carea trecandu preste piatiu, portá in man'a cea drépta una faci'a aprinsa; ér' in cea stanga unu ulcioru plinu de apa. Intrebata fiendu de insemnatatea faptei sale, response „cu faci'a acést'a asiu aprinde ceriulu, ér' cu ap'a din ulcioru asiu stinge iadulu; pentru-cá se nu mai iubésca nimenea pre Domnedieu numai din sperarea, cá va ajunge in imperati'a ceriului; nici se nu-lu mai iubésca nimene numai pentru ace'a, cá se scape de iadu; — ci se-lu iubésca numai pentru sine insulu. Ce iubire a avutu femeia acést'a facia de Domnedieu?

Prin iubirea neperfecta facia de Domnedieu ajungemu pre incetulu la cea perfecta. Acést'a se intempla inse numai din grati'a lui Domnedieu. Noi potemu iubi pre Domnedieu in modu perfectu numai déca elu ne ajuta cu grati'a sa spre ace'a. Si acést'a Domnedieu o si dá toturoru ómeniloru, cari o ceru. Fiti atenti din tóte poterile vóstre, cum trebe se céra crestinii ajutoriulu lui Domnedieu, pentru-cá se póta ajunge la iubirea cea perfecta.

Dupa espicarea acést'a catechetulu trebe se spuna baietiloru „a trei'a virtute crestinésca“ si ace'a se o invétie de rostu imprimandu-li-o bine in judecata si memoria. Rogatiunea, prin carea aretámu a trei'a

¹⁾ Si ac. Inscr. In nasc. — ²⁾ Tr. 2 oda 8 DC. 20. — ³⁾ Nasc. loda 6 Innas. ; Si ac. Irm. In nasc.; oda 1. DCinariu20, Tr. 2 Irm. odei 3. In nasc.; oda 1, 23. Irm. odei 6. In nasc. — ⁴⁾ Icos 21. — ⁵⁾ Nasc. Irm. odei 7. In nasc., oda 1. 21. oda 6, 21; Stichov. 22, Laud. 3. 21. — ⁶⁾ Si acum Stichov. 20; oda 3. 20; Laud. 24; + oda 9. DCin. 24 — Laud. 20; Irm. odei 3. In nasc.; — Tr. odei 8, 20; — Tr. odei 7, 23; oda 6 DCinariu 24.

¹⁾ Oda 5. 23; Irm. odei 6. In Nasc. oda 9, DCin. 24, Laud. 20, 21, si 23. — ²⁾ Laud. 23, Trop. odei III 20, Irm. odei 5. In na se. Irm. odei 6 In. nasc. oda 8, 21, Stichirt Inscr. 23.

virtute crestinésca suna: „De tóte pecatele mele, cari séu eu insumi le-am facutu, séu am fostu caus'a de le-au facutu altii, mi pare reu din tóta anim'a, pentru-cà prin ele am maniatu si superatu pre Domnedieu, carele este binele celu mai mare si prea demnu de iubire. Si me promita tare, cà nu voi pecatu' mai multu nici cum, si de tóta ocasiunea pecatului me voi feri. *Dorerea acést'a* ce o simtimu in animile nóstre, pentru-cà amu vatematu pre Domnedieu, imprennata cu propusulu firmu de a nu mai pecatu', si asiá dar' a ne indreptá viéti'a, se numesce parere de reu. Unde este iubire, acolo este si parere de reu. Unde este iubire perfecta de Domnedieu, acolo este si parere de reu éra-si perfecta.

Care din voi simtiesce in anim'a sa parere de reu perfecta pentru-cà a vatematu pre Domnedieu? — Pentru-ce trebuie se incungiure omulu pecatele? — Pentru-ce trebuie se simtiésca dorere in anim'a sa? — Cui'a i- pare reu de pecate, pentru-cà prin ele a devenitu morbosu ori seracu. Cugetati, ce parere de reu are unulu cá acel'a?

Pentru adulti nu va fi superfluu a aduce aci unu esemplu despre parerea de reu si emendare perfecta. Unu preotu a chiamatu la sine pre doi barbati, despre cari se latise faim'a, cà jóca càrti pasionati. I face atenti la nefericirea, la care-su espuse femeile si baietii prin joculu hazardu de càrti. Atunci unulu dintre ei, carele-si pierdu-se mai toti banii, prin care fapta famili'a-i remase seraca, incepù a plange; ér' alu doilea remase nemisícatu, pentru-cà a castigatu mai de multe ori in joculu nemitu. Preotulu observandu acést'a i- dise cu tóta seriositatea: aduceti-ve aminte cà voi prin joculu vostru faceti transgresiune in contr'a legiloru statului si prin ace'a pecauiti greu in contr'a lui Domnedieu. Ia acestea, audiendu-le, se sparià celu de alu doilea si dise: Domnule parinte, déca joculu in càrti este opritu, si déca prin elu face omulu pecatu greu, atunci mi- pare reu din tóta anima; me apromitu cà nu-mi voi mai petrece tempulu celu scumpu cu elu. Dupa ace'a numai de catu scóse banii castigati dela vecinulu seu si-i déde indereptu.

Ce insémna a iubi crestinésce? Ce este iubirea? (Vedi catechismulu)

Mai departe, — iubirea are unu *obiect*, asupr'a carui'a se indrépta. Ea este o *virtute*, unu *daru*. Obiectulu iubirei nóstre este Domnedieu insulu. Noi trebuie se-lu iubimu numai pre elu insulu, ér' pre ómeni si pre celea lalte fientie le iubimu numai pentru Domnedieu.

Jubirea este virtute, déca iubimu pre Domnedieu preste tóte, si déca o dovedimu acést'a prin tienerea precepteloru lui, — prin urmare atunci iubimu si pre deaprópele pentru Domnedieu cá pre noi insine

si cu voi'a lui Domnedieu i- facemu bine. Jubirea este o virtute, unu daru dela Domnedieu versatu in animile nóstre, data nóue de insusi Domnedieu.

Fàra de darulu acést'a nu potemu iubi perfectu pre Domnedieu.

Ce insémna a iubi crestinésce? — Pre cine trebuie se iubimu? Cum trebuie se iubimu pre Domnedieu? — Ce insémna a iubi pre Domnedieu preste tóte? — Pentru-ce trebuie se iubimu pre Domnedieu? — Ce iubire are omulu acel'a, carele iubisce pre Domnedieu numai pentru sene insulu? — Cine iubisce in modu imperfectu pre Domnedieu? — Cine ni a demandatu, se iubimu pre Domnedieu si pre deaprópele? — Cari suntu acele dóue precepte ale iubirei? — Pre cine trebuie se mai iubimu, afara de Domnedieu? — Cine este deaprópele nostru? — Trebuie se iubimu si pre ómenii cei rei? — Pentru-ce? — Se le iubimu si faptele celea rele, ce le au facutu? — Ce trebuie se nu iubimu? Pre cine trebuie se nu iubimu? — Cine este inimiculu nostru? — Trebuie se iubimu si pre inimici? — Cine ni-a demandatu? — Trebuie se ne iubimu si pre noi insine? — Cine ni a demandatu acést'a? — Cine se iubisce pre sine in modu cuvenintiosu? — Cari ómeni nu iubescu pre Domnedieu? — Pentru-ce nu? — Ce trebuie se simtiésca in sene omulu, carele a vatematu pre Domnedieu? — Ce este parerea de reu? — Cine face parere de reu perfecta? — Care omu nu face parere de reu perfecta? — Ce trebuie se-si propuna si faca fia-carele, care a pecauitu? — Trebuie se mai iubimu, afara de Domnedieu si ómeni, inca si pre alte fientie? — De esemplu! — Pentru-ce? — Cum potemu aretá, cà iubimu pre Domnedieu? Noi potemu aretá cà iubimu pre Domnedieu, déca:

1. Déca i- vomu urmá cu acuratétia tóte preceptele lui.

2. Déca vomu intrebuintiá darurile, pre cari ni le-a datu, spre fapte bune.

3. Déca ne vomu rogá, vomu duce o viétia pia si déca vomu recugetá adese la Domnedieu si ne vomu aflá desfatere in trinsulu.

4. Déca vomu suscepe adese ss. sacrameute.

5. Déca vomu iubi pre Domnulu nostru Isusu Christosu, déca i- vomu fi multumitori pentru patimile sale si déca i- vomu urmá cu scumpetate invetiaturile lui.

6. Déca vomu recugetá adese ori la binefacerile primite, déca i- vomu multumí pentru ele si-lu vomu laudá prin cantari de lauda, si

7. Déca facemu si suferimtu tóte, cate le facemu si suferimu, numai din iubire càtra densulu — Domnedieu. —

Si acum din contra, cari ómeni nu iubescu pre Domnedieu?

Pre Domnedieu nu-lu iubescu acelia, cari:

1. Pecătuescu continuu și nu se îndreptăza.
2. Aceli'a, cari iubescu pre alți oameni, pre sine însisi și bunurile din lumea acéști'a mai pre susu și mai multu de catu pre Domnedieu.
3. Cari recugeta arare-ori la Domnedieu și arare-ori se rōga.
4. Cari suscepū ss. sacramente arare-ori, ori chiaru nici una-data.
5. Cari nu areta nici unu sentiementu în urm'a patimiloru Domnului nostru Isusu Christosu.
6. Cari nu multiamescu lui Domnedieu din anima pentru darurile și binefacerile primite dela densulu, și
7. Cari nu iubescu pre deapropēle.

De aici se pōte vedē baietiloru, catu de nefericitu, de reu și pecatosu este omulu, carele nu iubescu pre Domnedieu din anima. Unu atare omu vatema pre Domnedieu celu prea demnu de iubire, și devine nefericitu. Noi se nu fimu asiá! Noi trebuie se iubimū pre Domnedieu în tōta diu'a și în tōta ór'a. Tōte se le întreprindemū din iubire cātra densulu, tōte se le suferimū din iubire cātra densulu, se ne rogāmu cu diligētia, se laudāmu și se prea marimū pre Domnedieu. Se-i multiamimū pentru binefacerile primite dela densulu. Se-i facemū bucuri'a prin virtute, diligētia și ascultare. Atunci și Domnedieu ne iubescu, ni dā darulu și binecuvēntarea sa.

Din viéti'a pastorală

Indrumari practice de Titu Budu.

12. Despre testamentu.

Și pentru noi preoții sosescu dilele acele despre cari se dice: *senectus ipsa est morbus*, dilele candu trebuie se cugetamū la mōrte.

De si pucini suntu între noi cari potu se testeze averi, totusi și pentru pucinele casuri trebuie se fimu cu mare cautela, caci testamentele mai alesu cele reu și nu dupa form'a prescria facute se potu ataca și nimici.

Dreptu aceea pre langa țienerea formelor prescrie de lege se se incuungiure în testamentu adnotatiunile cari n'au locu acolo.

Cutare preotu a lasatu în testamentu se-lu ingrope forte de deminētia că se nu se dee ansa la mancare și beutura. Acelu preotu nu sia adusu aminte cum-cā datina generala este: mortulu la gropa, cei vii la mēs'a ascernuta; astfelu va fi acéști'a pana nu va succede franc-masoniloru a duce trupulu mortu indata în fabrica în care se va face din carnea omului gunoiu, ér' ósele lui se voru macina.

Unu preotu celibe care n'a facutu testamentu tragea de mōrte și inca fiindu la sine a potutu vedē cum se sparge lad'a lui și se fura tote uneltele lui.

Ingrigesce-te dara de casnicii tei și dispune despre averea ta pana traiesci, că se nu te fure pana inca nu ti ai inchisu ochii.

Un'a economa bețrana care a servitu multi ani la unu preotu vedavu, n'a potutu se capete după mōrtea acelu'i'a dela eredi nici patulu în care a dormitu.

Scriptele tale private și pentru alții de nici o valoare le nimicesce inca în viéti'a ta, că nu poti scéi după mōrte în ale cui mani potu se ajunga.

Unu protopopu a dispusu în testamentu despre ingropatiunea s'a doue cole întregi, éra altulu a scrisu numai atata: comendu sufletulu meu lui Domnedieu, trupulu meu pamentului, ér' averea mea seraciloru.

De si nu se însēmna cu piétra frumoasa unde esti ingropatu, totusi poti avē monumentu eternu, adeca déca ai moritu între poporenii tei, și în iubirea acelora ti- va fi monumentulu celu mai frumosu, memori'a care va remanē în anitele credinciosiloru tei.

Epitafiulu celu mai frumosu este pentru unu preotu: Déca am traitu cum am vestitu, cerinlu este alu meu, urmēza invetiaturile, cari ti le-am datu și vei fi cu mine în sinulu lui Domnedieu. (Finea partei antaie).

Rectificare.

În numărulu 6 a. tr. 1888 a toiei băsericesci O. D. G. Flont'a facia de ordulu punerei evangeliiloru în genere, și în specie despre cele cuprinse în Tipiculu edatu de mēne face întrebarea: cui se credemū? Principiului edisu în Evangelia ori enunțatiunei P. O. D. T. Budu?

La ce am onōre ai respunde: se creda îndrumarei din prefaci'a Evangeliiei, — cari și eu cele espuse pre pag. 49 a Tipicului le am scosū din acea îndrumare și în Tipiculu a intratu erore de tipariu.

Fiindu adeca în manuscrisu espuse evangeliile pentru Domnecele următorie cari se începū cu evglia a 12 dela Luca, a saritu ochii culegatoriului la acelu numeru, ér' corectorele — care n'am fostu eu — n'a luatū sēma erorea, dar' cene va cerca deameruntulu îndrumarea din prefaci'a evangeliiei și cele espuse pre pag. 49 a tipicului meu, va luá sēma cumcā cele scrise în Tipiculu suntu scōse din prefaci'a evangeliiei și cā în Tipiculu a intratu erore de tipariu.

Asiu fi documentatu acéști'a și cu manuscrisulu, dar' acelu nu l'am potutu redobandí dela tipografi'a diecesana.

Altu cum mai suntu în Tipiculu unele erori de tipariu, cum d. e. la pagin'a 17 la manecare unde se dice: Cantorele canta pre versu 6 „pentu rogatiunile etc“. desí versiculusu acelu se canta pre versu 2. și „îndurate spre noi D-dieule pre versu 6“.

Suntu și alte erori mai maruntiele, cari inse, celu ce e versatu catu de catu în tipiculu indatu le liá sēma.

Déca va ajuuge Tipiculu meu a dou'a editiune — deja n'am din densulu numai 50 esemplaria — se voru corigá și gresielele din densulu, — pana atunci accia cari se folosescu de densulu benevoiesca a fi indulgenti, și se-si aduca amente cumcā în prefaci'a Tipicului meu am scrisu: cumcā a edá unu Tipiculu completu suntu chiamati archiereii nostri — și pentru acea subscriu și eu dorint'a fratelui parochu Vasiliu Budescu, de a dobandí din anu în anu cate unu îndreptariu esactu în cele ale Tipicului, că se nu ni se dica și nōue „*Graeci per Ausoniae fines sine lege vagantur*“.

S. Siugatagu la 19 Jan. 1889.

Titu Budu,
adrelu of. vicariale
din Maramuresiu.

Partea scolastica.

Fanatismu si fatalismu,

Intre besericile turcesei din Constantinopole este un'a, care se numesce Ejub. Ea nu se deosebesce de cele alalte tovaresie ale sale nici prin stilulu in care e zidita nici prin art'a lucrarei, cu atâtu mai pucinu prin spatiositatea seau splendórea, in care ar' stralucí. Simpla si modesta cá ori-care alt'a, moscheea. Ejub este cu tóte acestea unu monumentu istoricu si politicu, si privita cá celu de antâiu si mai insemnatu sanctuariu alu islamului in Europ'a. Motivulu din care a fostu zidita, si gravitatea unui actu ce se petrece intr'ens'a, acestea o redica cu veneratiunea mai pre susu de tóte cele alalte.

Se istoriscesc adeca, cá la a trei'a asediare a Constantinopolei prin Turci, intre altii ar' fi cadíutu si soldatulu Ejub, care purtá steagulu profetului. Spre a eternisá intre musulmani memori'a bravului ostasiu, cuceritoriulu Mohamed II. redicá acést'a moschee in loculu unde cadíu stegariulu, si-i dede atâtu ei, cátu si intregului suburbíu, in care se afla, numirea de Ejub. La acestu momentu istoricu se mai adauge faptulu, cá in Ejub, si numai acolo, se implinesce totu de-a un'a importantulu actu de „*incingerea spadei*“. E sciutu cá turcii considera spad'a dreptu simbolu alu islamului, cáci prin spada a invinsu acést'a lege a fanatismului, er' nu prin puterea luminei si a adeverului cá crestinismulu; de aceea, la suirea s'a pe tronu, fia-care sultanu incinge in Ejub spad'a lui Omaz. Spre impliurea acestui actu solemn, care tiene la musulmani, loculu de incoronare alu regiloru si imperatorulu crestini, se stringu toti demnitarii imperiului la beserie'a numita Achmedja. De aci incalcandu pléca noulu sultanu cu Marele-Viziru, cu Marele-Mufti si cu Kistar-Ag'a in frunte, ér' convoiulu i- urméza. Imediatu inapoi'a sultanului si a celoru trei fruntasi merge unu tesaurariu care arunca monede noue printre multinea ce privesce entusiasmata, ér' alaturea cu acést'a pasiesce unu secretariu, care primesce ori-ce jalba ar' dá cineva in aceea dí de gratia. Convoiulu, in tóta pomp'a s'a orientale, inaintéza spre moscheea Ejub, inaintea careia se afla sarcofagulu de marmora alu stegariu — lui cadíutu.

Totu ce ti-ar' poté atrage privirile in interiorulu acestui sanctuariu ar' fi póte literile aurie, cu cari suntu scrise numele califiloru pe cei patru stêlpi ce pórtá cupol'a, si una piétra in parete, pe care se vede una urma de pitioru, care e privita de musulmani dreptu urm'a profetului loru Mahomedu. Intre cei patru stêlpi stationandu sultanulu, incinge spad'a dupa ce jura mai antâiu pe coranu, cá cu spad'a va latí islamulu si va nimici pe necredintiosi, si cá numai din meduv'a crestiniloru si din pretiulu de rescumperare alu prisioneriloru si- va zidi templele.

Si in adeveru, cortulú ce-lu vedíu in visu Osmanu, intemeiatorulu imperiului turcescu, acelu cortu, care si-avea de stêlpi muntii Atlasului, Hemulu, Taurulu si Caucasulu, s'a redicatu peste milióne de cadavre sangerande. Singuru numai in Europ'a au portatu turcii peste una suta de resbele infricosiate, in cari si-au supusu imperiulu bizantin, Munteni'a si Moldov'a, Serbi'a, Bulgari'a, Bosni'a, cea mai mare parte din Ungari'a, Greci'a si intregu archipelagulu. Numerulu crestiniloru ce au cadíutu in acestea resbele jertfe fanatismului din Coranu, se urca la milióne; caci rareori se intemplá cá intr'un'a batalia cu turcii se remana mai pucine cá 20,000 de cadavre crestine. Dar' islamulu, acést'a religione a fanatismului si a destructiunei, nu se multiunea cu jertfele cadíute in lupta; elu mai cerea adese ori si sacrificarea nenorocitorulu captivi. Asia se scie buna-óra, cá dupa batali'a dela Nicopole, unde órdele musulmane sfarmara armiile crestine, 60,000 de turci remaseru acoperindu campulu de lupta. Invingatoriulu Bajazet inse, aflandu de acestu considerabilu numeru de musulmani morti, se apríuse de mania, si ordoná in furi'a s'a, cá la momentu se fia macelariti diece mii de prisioneri crestini. — In lupt'a dela Mohaciú cadíura trei-dieci de mii crestini impreuna cu regele Ludovicu II si siepte episcopi. Setea de sânge a musulmaniloru inse nu se stêmperá, nu se potolí cu atât'a, si in díu'a urmatória mai taiara patru mii de captivi; ér' in drumulu loru dela Mohaciú mai stíuseru prin sabia si focu inca doue sute de mii de vieti crestine. Ori pe unde treceau credinciosii fanatici ai coranului, nu remanea decátu cadavre si ruine in urm'a lor, productele artelor si ale unei culturi milenarie se prefaceau in pulbere si cenusia.

Celu ce si-represinta cu vioiciune crudímile, barbariile si devastarile ce totu de-a-un'a a lasatu dupa sine semilun'a si steagulu profetului, acél'a va recunósce, cá moscheea Ejub, in care fia-care despotu musulmanu jura pe coranu, cá cu spad'a va latí islamulu si va nimici pe necredinciosi, va recunósce dícu, cá acestu sanctuariu musulmanu este incorporatiunea totoror grozaveniloru, ce le-a produsu, si póte le va mai produce islamulu in Europ'a.

Th. Grimm, carele vediuse beserie'a Ejub la anulu 1845, se esprima astu-modu despre ea: „Pe fruntea indârjita a acestui templu tí-se pare cá cetesci cuvintele: Dela desiertulu Arabiei plecat'a spad'a profetului si cuceri un'a lume, la care au muncitu faraonii Egiptului si Ptolemeii, regii Persiei din tîmpurile vechi si mai târdie; — clopotele crestine au amutítu in locurile, pe unde odinióra invetiá mantuitoriulu si predicau apostoli; operele de arta ale Eliniloru le-a ruínatu, si cu statuele dieiloru grecesci si-a ziditu cetati. Milióne de crestini, flórea Europei, mersu-au

incontra-i, dar' ei au fostu nimiciti, pucini numai s'au intorsu cu viéti'a. Dela Mec'a pana la Bizantiu — totu a cutropitu piciorulu profetului, si triumfandu aréta in acestu templu intinsele tienuturi devastate“.

Cu adeveratu, istori'a ne naréza minuni despre pomp'a si splendórea Constantinopolei sub imperatii bizantini. Din Asi'a, Europ'a si Afric'a, adeca din intréga lumea vechia, se strînseseru tesauri nepretiuiti de arta, cá se infrumsetieze cetatea de pe malulu Bosforului a Marelui Constantinu. Tóte statuele mai insemnate din anticitatea greca si latina le reaflamu in noianulu de statue, ce acopereau ipodromulu. Palatele erau cu miile, estu-modu cá cele patru-spre-diece regiuni, in cari erá impartita Capital'a, emulau cu numerulu edificieloru pompóse. Tesauri nepretiuiti de scientia si literatura se aflau in bibliotec'a palatului imperiale, care numerá peste una diumetate de milionu de volumi. De aceea, imperatulu Justinianu, cându vediu, in tóta frumseti'a si splendórea s'a beseric'a Sânteii Sofie, terminata sub dênsulu, se crediú in dreptu a esclamá: „acumu te-am intrecutu, Solomone“!

Dar' ce au facutu musulmanii din acést'a maréti'a si frumósa capitala a imperiului grecescu? Unde este padurea de statue de pe ipodromu? Unde suntu astadi miile de palate si acei nepretiuiti tesauri de scientia si literatura? — Totu si tóte le-a distrusu, le-a ruinatu si stricatu, le-a cutropitu si spulberatu, le-a arsu si le-a nimicitu fanaticismulu musulmanu, — si in loculu palatelor si alu celor alalte zidiri stralucite au ridicatu barace si edificii de lemmu, asia in cátu se póte dice, cá splendid'a capitala de odinióra a orientului crestinu, s'a prefacutu sub turci intr'unu oceanu de case de lemmu. Pe loculu, pe ruinele si din ruinele besericelor crestine s'au inaltiatu beserici turcesci, alu caroru interioru nu presenta vederei de cátu nesce pareti varuiti, fara vre-un'a icóna, fara vre-unu tablou, fara vre-un'a statua seáu alta piesa de sculptura ori pictura, cu alte cuvinte, unu golu complectu. Motivulu acestui golu jace, precumu se vede chiar' in invetiatur'a coranului, care opresee cá figur'a de omu seáu de animalu se fia imitata si representata prin pictura seáu sculptura.

In legatura cu acestea notamu, cá in fruntea besericeii turcesci e Marele-Mufti, si caruia-i este subordinata intréga preotínea seculara si regulara. Ma influenti'a acestuia se estinde si la afaceri de ordine puru civile si politicu, asia încátu d. e. cá decretule sultanului se aiba valóre generale pentru preoti si laici, pentru ulemale si ne-ulemale, se cere cá acelea se fia semnate si de Marele-Mufti. Acestu Mare-Mufti asemnéza preoti pentru fia-care moschee, elu numesce pe asia dísi Mufti, cari au se decida in causele coranului, si totu dênsulu denumesce pe toti Kadi seáu judecatorii, asia in cátu, precumu vedemu, intréga justiti'a besericésca si civile, se afla in mân'a lui.

Atátu preotii seculari, cátu si dervisii seáu calugarii, traiescu in poligamia, si astu-modu au de-a intretiené de regula familie fórté numeróse. Cu tóte acestea ei dispunu

in abundantia de mîdlóce de trau, de óra-ce averile besericesci, numite *vakuf*, suntu atátu de colosali, in cátu pentru administrarea loru exista de necese unu ministeriu speciale numitu Ef-Kaf, cu un'a multime considerabile de frunctionari. cari nu se ocupa decátu singuru numai cu *vakuf*. De curiositate amintimu aici, cá d. e. la Constantinopole e *vakuf*, chiar' si ap'a de beutu, din a carei vëndiare, la locuitorii mohamedani si crestini, beseric'a turcésca inca stringe unu venitu insemnatu. Un'a din cáile prin care beseric'a musulmana a ajunsu la colosulu de averi, de cari dispune, este, cá ea se bucura de unu dreptu ereditariu, ce nu se pomenesce la alta beserica din Europ'a. Cându móre adeca unu musulmanu, care n'are moscenitoriu in linia drépta, intréga averea remase de reposatu devine *vakuf*, si anume proprietatea acelei beserici, alu carei poporanu seáu parochianu a fostu mortulu, — cáci tóte cele alalte rude suntu escluse dela moscenire. In virtutea acestui dreptu speciale si in urm'a numeróseloru resbele portate de turci, e lesne de întielesu, cá beseric'a si preotii loru au ajunsu a dispune peste venite imense.

Monasteriele dervisiloru suntu presarate preste intregu teritoriulu Turciei. Contes'a Ida de Hahn-Hahn, care a scrisu una carte fórté interesanta despre caletori'a s'a in Turci'a, spune cá acestea monasterie suntu pline cu dervisi, preoti si frati (patvas et fratres), cari apartienu la sieptedieci si dóte orduri. Toti dervisii si-au pierdutu inse atátu caracterulu, cátu si insemnatatea de odinióra. Din ómeni lipsiti de adapostu, precum eráu la inceputu, ei au devenitu si suntu astadi ómeni cu case proprie si cu averi considerabile. Monasteriele suntu dotate cu mosie intinse, cu case si alte capitaluri imobili si mobili, ma chiar' si de portofoliu, cari tóte suntu *vakuf*, si din ale caroru venite traiescu dervisii cu familiile loru. Dar' prelênga acestea dervisii mai au si alte venite secundarie, cari le castiga din comerciulu ce lu-facu cu felu de felu de medicamente, farmece si descântece.

Din cele trei voturi, ce le iau asupra-si monacii crestini, dervisii nu cunoscu nici unulu; cáci precumu amu vediutu, in loculu castitateri ei practica poligami'a, in loculu paupertateri se resfatia intru imbelsiugare, er' obedientia nimene nu le cere.

Cá cineva se-si póta face o idee justa despre administratiunea politica si despre justiti'a turcésca, trebuie se cunósca mai antáiu starea culturala a frunctionariloru. La cunóscrea acést'a va ajunge fara nici un'a greutate, déca va avé in vedere, cá de institute superióre de instructiune si educatiune nici vorba nu e la turci; — dar' ce se mai pretindi superióre, cându lipsescu si cele medie. Cáci tóta instructiunea s'ar' poté dice, cá sta din invetiarea pe de rostu a unoru locure din Coranu, cari se repetu de dascalu pâna ce se imprimu in memori'a scolariloru, cumu se facea buna-óra in dilele triste ale trecutului si prin comunele nostre rurale, unde inca nu se invetiá decátu numai recitarea celoru mai necesarie rogatiuni. Se invéti'a negresitu încátuva si cetirea si scrierea, dar' in lips'a de scóle mai inaintate

seau alte midiloce de instructiune, acestea se uita in cele mai multe casure dupa parasirea scolii populare.

Estu-modu tenerulu, care se decide pentru cariera de functionariu, fie in justitia, fie in administratiune, incepe ca scrietoriu seau protocolistu la altu functionariu mai in etate: ca atare invetia teori'a prin aplicarea practica; si prin favoru, prin protectiune seau prin numerulu aniloru de practica, ajunge cu timpu consiliariu, guvernoru, pasia, ministru seau chiar mare-viziru. Cei cei ce au avutu norocirea de-a servi ca cibuccii ¹⁾ la turci mai cu influentia, — au totu de-a un'a cele mai bune sianse de a inainta pre scar'a functionarismului. Cu astfelu de functionari e lesne de intielesu, ca coruptiunea joa rolulu principale in tote cauzele de justitia si in tote afacerile administrative.

(Va urma).

J. Marculetiu, profes.

Puntea lui Traianu preste Dunare.

(Continuare din Nr. 7).

Motivele, cari le aduce Franke la locul acest'a spre sustinerea opiniunii sale, tote nu potu sustiene prob'a. Chiaru si deca s'ar' concede, ca la *Celei* locul ar' fi acomodat pentru asediarea unei punti de petra, si ca cladirile, ce se vedu la scaderea apei, aru fi remasite din stelpii unei punti vechi de petra ²⁾, totusi ar' mai fi inca de cercatu, ca ore aceste urme de stelpi nu s'aru referi mai vertosu la o alta punte de pietra, care o a claditu *Constantinu Marele*, pentru a combate pre Gotii, cari se aflau in tienuturile spre nordu dela Dunare. Tote impregiurarile mai curundu s'aru nimeri la acestu resbelu de mai tardiu, de catu la luptele lui Traianu. Cu respectu la edificarea puntii lui Traianu nu trebuie se uitamu, ca scopulu ei proprie nu a fostu numai portarea unui resbelu. Pentru lucrulu acest'a ar' fi fostu, ca si in resbelulu primu dacicu, deplinu de ajunsu punti de nai. Intentiunea lui Traianu mergea inse cu multu mai de parte, elu voia se faca o legatura continua cu Daci'a romana. Acest'a se putea numai intru unu tienutu, unde Dunarea este inchisa intru o alvia fiesa, nu intru unu siesu ca la *Celei*, unde riulu asiá de adese ori ese din tiermuri si trece multu preste latimea sa comuna (naturale). De ace'a e dubiu, ca ore si Constantinu Marele in acestu tienutu la *Celei* si-a alesu locul pentru puntea s'a de pietra, si nu este neprobabile, ca deca cumva suntu resturi de cladiri prin riu, aceste nu suntu ruine de stelpi, ci remasite de castele si fortificatiuni, cari erau dese pre tiermurile Dunarei si au fostu inamolite de riu, care adese si-schimba alvia.

¹⁾ cibucciu se numesce servitoriulu insarcinatu cu curatitulu si implutulu cibacului. Toti turcii mai de frunte tienu cibuccii.

²⁾ Cercetarile ingineriloru dela societatea de navigatiune cu vaporu pre Dunare nu au aflatu nimicu despre stelpi de petra in locul acest'a.

Numele de „*drumul lui Traianu*“ de alungulu Oltului nu demustra chiaru nimicu, de ore-ce, dupa cucerirea Daciei, drumurile fondate de Traianu portau numele lui ³⁾.

Si *Bildinger* ²⁾ in istori'a sa austriaca gresiesce, candu dice despre locul puntei: „Consuma intru tote cu acest'a „construire de drumuri colosali, ca Traianu, indeplinindu „cucerirea Daciei in anii dela 101 pana la 104 (?) aduse „tierra cucerita in legatura cu celu alaltu imperiu prin o „punte de pietra preste Dunare, tocmai acolo, unde la „*Orsiova vechia* se strintéza Dunarea, repede curgatoria, „prin stanci din amendoune partile“. In nota gresiesce *Búdingen*, candu inscriptiunea Traiana de pre stanc'a facia cu Ogradena o referesce la edificarea puntei. Elu asiá-dara pune locul puntei din susu de orasiulu Orsiov'a vechia, ce'a-ce securu este cu totul neadeveratu.

Astadi nu mai pote fi nice o indoiela, ca Traianu a edificatu puntea s'a de pietra din josu de cataractele dela Orsiov'a intre Turnulu Severinu din Roman'a si Cladov'a din Serb'a. Notitiile scrietoriiloru vechi, itinerariile romane, remasitiile inca existente, cari consuma cu descrierea, ce ne-au remasu despre construirea puntei, si preste tote localitatea favorabile, acomodata spre scopulu acest'a precumu abia alt'a in cursulu de josu alu Dunarei, si corespundietoria intru tote cu planulu de cucerire a lui Traianu, tote aceste suntu argumente congruente pentru adeveratatea parerei, ca in locul acest'a a fostu adeverat'a situatiune a puntei.

Notitie istorice contemporane despre edificarea puntei nu esiste. Panegiriculu lui Pliniu celu tineru asupra lui Traianu s'a tienutu inainte de resbelulu dacicu, si prin urmare in acel'a nu pote se se faca nice o amintire despre punte. Ca ore poetulu Caniniu, unu amicu alui Pliniu, dusu-sia in indeplinire propusulu seu, de a scrie o poema istorica despre resbelele dacice, e mai multu de catu dubiu. Celu putinu nicairi nu se afla nice o urma, nice unu fragmentu, nice o amintire despre acesta poema.

Inca si supusetiunea, ca Tacitu, istoriculu celu mare romanu, ar' fi prelucratu o istoria alui Traianu, dupa cumu au crediutu omenii, ca se pote deduce din propriile cuvinte ale renumitului scrietoriu ³⁾, probabile este o supunere gresita. Elu pote ca, ce e dreptu a avutu planulu de a descrie, ca opu ultimulu alu vietiei sale, domni'a lui Traianu si anume imediatu ca continuare a „*istoriiloru*“ sale, inse nu ajunse a-si indeplini propusulu acest'a. (Va urma).

N. Popescu, profes.

¹⁾ Parerei lui Franke s'a alaturatu in tempulu mai nou *Dorner* (*Das Banat*. 1839), Ad. *Müller* (die untere Donau 1841), *M. Cogalniceanu* (hist. dela Daci'a, 1854).

²⁾ Leipzig 1858 Bd. I pag. 21.

³⁾ *Taciti Histor.* I. I. 1. Quod si vita suppeditet, principatum D. Nervae et imperium Trajaní, uberiorem securioremque materiam, senectuti suosui.

Magistratur'a majora ordinaria la Români.

(Continuare din Nr. 8).

Pretur'a.

Desi la inceputulu republicei chiar' si consululu se numia pretoru, dupa cum marturisesce Liviu in cartea 3 capu 55 si in cartea 7 capu 3, unde dice: „fiendu-cà in tîmpurile acestea a fostu datina cã consululu se nu se numesca judecatoriul, ci pretoru“ etc.; er' grecii 'lu numia *ορχανος*; totusi inceputulu acestei demnitati cã a unui oficiu de sine statatoriu datèza dela anulu 366. Acest'a inse s'a intèmplatu in modulu urmatoriu: tribunii plebeiloru Liciniu Stolo si Sextiu la anulu 387 a. Chr. au propusu, cã se se stèrga pre venitoriu tribunii ostirei celei cu putere consulare, si se se restituie consulatulu, dar' astu-feliu, cã unulu dintre consuli, se se alèga din plebei; fiendu-cã propunerea acest'a a suferitu naufragiu din partea patriciiloru ingânfati; de aceea s'a amènatu propunerea acest'a pâna la anulu 366, cându s'a primitu; totu atunci, cã aristocratiloru se le remâna o usia de esfre, s'a hotaritu: cã pentru ei — fiendu-cã poporulu de rëndu nu e introdusu in legi — se se creeze unu oficiu nou; *acest'a este pretur'a*. Acum se vedemu, ôre pretorii au fostu demnitari mai inferiori de cãtu consuli? Apoi cã in ce a statu deosebirea?

Desi pretorulu 'lu alegeau acelea-si comitie centuriate cã pre consuli¹⁾; apoi aceleasi auspicie avea cã si consuli, pre lãnga aceea se numiau colegi ai consuliiloru, precum amintesce Liviu cartea 8 capu 32, unde dice „*Intrebu dela tine Q Fabiu, deorece puterea suprema o are dictatorulu, se asculte de elu si consuli, potestatea regesca; aceleasi auspicie au alesu pretorii, cari consuli*“²⁾; in altu locu: „*pretorulu este colegulu consuliiloru, si alesu de cãtra aceleasi auspicie*“³⁾; mã de cumva unulu dintre consuli erã împiedecatu dela implinirea oficiului seu, seau caletoriã la oste, in casulu acel'a pretorele 'lu suplina, elu primia ori-ce scire, ce-i venea in restèmpulu acel'a dela consuli ori statele straine; scirea primita antãiu o comunicã senatulu, apoi adunarei poporulu, mã se intèplã, cã si pretorii mergeau la ôste cã se ièe comand'a asupra ei.

Cumcã pretur'a a fostu o demnitate mare, apare si de acolo, cã insisi consuli o competãu; pre lãnga tôte acestea de-ôre-ce pretorii de regula nu puteau convocã comitiile nice consulu nice dictatoru nu puteau alege, mã nice imperiulu nu-lu aveau in aceea-si mesura, cã consuli; ci numai jurisdicțiunea; de ace'a cu totu dreptulu se pôte dice, cã pretorii numai imperiu mai micu aveau; precãndu consuli imperiu mai mare¹⁾.

Ce'a-ce privesce diferenti'a intre consulu si pretore, chiar' si in forma se deosebeau; precãndu consuli cându

mergeau din oficiu, erãu insociti de 12 licitori; pre atunci pretorii numai de 2 insi; pre lãnga ace'a consululu de cãte ori se presentã la vre-o adunare, poporulu si toti cei-alalti oficiali se sculau, mã 'si submiteau fascele; ce'a-ce facia de pretori nu se intèplã.

La inceputu numai unu pretoru avea jurisdicțiunea; dupa terminarea resbelulu alu doilea punicu, fiendu-cã unu numeru insemnatu de straini s'a adunatu in Rom'a; a fostu lipsa, cã se se inmultiesca numerulu pretoriloru; ce'a-ce s'a si intèmplatu dupa unii la an. 246, mai probabilu inse cã la anulu 241 s'a ridicatu numerulu loru la doi, dintre cari unulu se numia *urbanu*, cela-alaltu peregrinu; de ôre-ce acel'a administrã justiti'a numai locutoriloru din Rom'a; er' acest'a celoru straini¹⁾.

Acestu numeru numai pâna la 229 s'a sustienutu, cându Români ocupãndu Sicili'a si Sardinia au fostu siliti, cã se ridice numerulu pretoriloru la patru; mai târdiu inmultindu-se provinciile si numerulu *pretoriloru* s'a ridicatu la *sièse*²⁾.

Acestu numeru s'a conservatu pâna la Sull'a, care-lu ridicã la optu; Iuliu Caesaru inse la *diece*, dupa unii la *siesu-spre-diece*; mã sub ultimulu triumviratu s'a maritu pâna la *siesu-dieci*; pâna-ce Octavianu Augustulu 'lu scari la *doi-spre-diece*³⁾.

Poterea pretoriloru pre tîmpulu imperatoriloru erã mai multu cu numele; cãci cea vechia antãiu a trecutulu la imperati, er' acestia au datu-o prefectulu pretorianiloru, si in urma guvernatoriloru provinciiloru. Chiar' si in imperiulu bisantinu ocuro pretori si anume Constantinu Marele a infintiatu *doi*, la cari Iustinianu in secululu alu VI-lea a adausu unu *pretore urbanu*.

Acum se vedemu, cã in ce a constatu sfer'a de activitate a pretoriloru urbani? Sfer'a de activitate a pretoriloru erã fôrte mare, cãci ei erãu presedintii tribunalulu din Rom'a, ei administrau dreptulu civilu, ei erãu aperatorii dreptulu civilu, precum marturisesce insusi *Cicerone* in opulu seu de *legibus* 3, 3; Incãtu cu dreptu cuvèntu se pôte definì tóta sfer'a loru cu acestea trei cuvinte *do, dico si abduco*.

Pretorii, când intrãu in functiune, publicau o ordinațiune, prin care aretãu cã de ce principie voru fi condusi in decursulu anului. Mai departe aveau dreptu a întregi ordinațiunile antecesoreloru prin altele noue, mã a le si schimbã; de aci ocuro impartirea capetelor in dreptulu pretorianu *in nova si tralatitia*.

Pretorele statoreã modulu de procedura in afacerile statulu si celea private si criminali; de-ôre-ce tôte acestea

¹⁾ Post diem tertium ejus diei comitia habita praetore, creati. (Liv. 26, 35).

²⁾ Liv. 8. 32.

³⁾ Liv. 7. 1.

¹⁾ In respectulu acest'a vedi la Liviu cart. 8 cap. 15 si la *Cicerone ad Att.* 9, 9.

¹⁾ In respectulu acest'a vedi la Liv. cart. 33, cap. 36.

²⁾ Vedi Liviu 32, 27.

³⁾ Vedi Tac. Ann. cartea 1, cap 14 si cartea 2, cap. 36. „*Candidatos praeturae duodecim nominavit, numerum Ab Augusto traditum, et hortante senatu ut augeter jure jurando obstrinxit se non excessurum*“, in altu locu: „*princeps duodecim candidatos in annos singulos nominaret*“.

pretorele nu le putea singuru duce in deplinire; de ace'a i-se dedeau in ajutoriu recuperatori, arbitrii decem si centumviri, cu acestia la olalta hotarea in afacerile publice, in celea private inse numai singuru decidea.

Acést'a a fostu sfer'a de activitate a pretoriloru; decumva consului mergeau la óste, atunci pretorii eráu locotienatorii lorú; ma dupa resbelulu alu doilea punicu ocuro casuri, cându pretorii se ingrigeau de recrutarea militiei si deprinderea ei in arme, precum marturisesce Liviu in mai multe locuri; ¹⁾ mai departe Liviu afirma, cá si construirea náiloru si provederea lorú cu celea de lipsa, inca se concredea pretoriloru: „*Et P. Licinio Varro praetori urbis negotium datum, ut naves longas triginta reficeret, quae Ostiae erant, et viginti novae naves sociis navalibus impleverit; ut quinquaginta navium classe oram maris vicinam urbi romanae tueri posset*“. Liv. 27, 22.

La anulú 213 s'a maritu sfer'a de activitate a pretorului urbanu si prin ace'a, cá i-s'a concediutu ingrigirea jocuriloru apolinarie precum afirma Liviu ²⁾

Câte odata chiar' si inspectiunea edificielorú publice inca se concredea pretorelui urbanu, precum marturisesce Cicerone ³⁾. Decumva pretorele peregrinu mergea la óste, atunci si afacerile acestui'a se concredeau celui urbanu.

Inmultindu-se provinciile, numerulu pretoriloru inca s'a maritu; de-órc-ce si in provincie ei administrau justiti'a. Dreptu ace'a se nasce intrebarea, cum ajungeau la provincie? acést'a se decidea seau prin sórte, seau prin majoritate de voturi ⁴⁾ ma ocuro casuri cându comitiile tribute — adunarea plebeiloru — dispuneau pretorii in provincie; acést'a obvinea, cându nu se puteau invoi la impartirea lorú.

Mai restéza, cá sè se aréte deosebirea intre pretorii urbanu si cei diu provincie?

Pretorulu urbanu numai iurisdictione o avea, dar' imperiulu nu; de ace'a de câte-ori amblá din oficiu, totude-a-m'a lu- insociau doi lictori cu fasce fára securi, precumu afirma Cicerone in opulu seu de legea agraria cartea 2 capu 34, unde dice: „*Pretorele urbanu, carele este acumu, si carele va fi pre venitoriu, se aiba doi lictori*“ etc.; pre cându pretorii provinciali erau prevediuti si cu iurisdictione si cu imperiulu; togmai de acea cându amblau din oficiu, i- insociau siésa lictori cu fascele prevediute cu securi, precum dice Cicerone; *siésa lictori fórté voinici si fórté deprinsi spre a atungá si bate ómenii* ⁵⁾ i- incungiuurau. (Va urmá).

Aronu Deacu.

Lectiuni practice din limb'a româna.

Lectiunea a X. Pronumele.

Planulu. 1. Repetirea subiectului. 2. Desvoltarea conceptului propriu. 3. Deosebirea celorú trei persone. 4. Roasumare. 5. Teme.

¹⁾ Liv. 28, 46 si 42, 35.

²⁾ Liv. cartea 27, cap. 23 si Cicerone Phil. 2, 13.

³⁾ Vedi: Cir. in Verr. 1, 50.

⁴⁾ Vedi: Liv. 35, 20, cart. 28 cap. 38 si cart. 25 cap. 5.

⁵⁾ Cir. in Verr. 5, 54, 142.

1. Prunciloru! noi amu invetiatu ce e propusetiunea si scimu din câte parti principali stá propusetiunea. Din câte parti principale stá propusetiunea? Cari sunta acele doue parti principale? Care e partea ántaia? Care e a dou'a? Inati sém'a, cá eu ve voiú scrie pre tabla câteva propusetiuni! (Joanu scrie. Paserea cánta. Clopotulu suna). Cetesce propusetiunea prima N! Care e aici subiectulu? Ce feliu de nume e Joanu? Asia e aici e nume de fiintia. Cetesce propusetiunea a dou'a! Care e aici subiectulu? Ce nume e acést'a? Asia e si acést'a e nume de fiintia. Cetesce propusetiunea a trei'a N! Care e aici subiectulu? Ce feliu de nume e aici subiectulu? Asia e, e nume de lucru. Si cum amu numitu noi numele fiintielorú si a lucruriloru? Ce suntu dara substantivele? Asia e substantivele suntu nume.

2. Fiti acumu atenti pentru-cá totu aceste propusetiuni le voiú mai scrie odata pre tabla! (Elu scrie. Ea cánta. Elu suna).

Cetesce propusetiunea prima N! Priviti acum la propusetiunea prima cum e scrisa de asupra si cum e scrisa acum! Care cuventu din propusetiune cum e scrisa de asupra nu este in propusetiune cum e scrisa acum! Asia e cuventulu Joanu. Dar' priviti acum ce cuventu e in loculu cuventului Joanu? Asia e cuventulu Elu. Mai spune-ne aceste inca odata N! Mai dí si tu N! Cetesce acum propusetiunea a dou'a cum a fostu scrisa antaiú N! Cetesce-o cum e scrisa acum! Care cuventu nu este in propusetiune cum este scrisa a dóu'a óra? Asia e cuventulu: paserea. Dar' ce cuventu este in loculu aceluia? Asia e aici e cuventulu ea. Cetesce propusetiune a trei'a cum a fostu scrisa antái'a óra N! Cetesce-o cum e scrisa a dou'a óra? Care e subiectulu in propusetiune cum a fostu scrisa antái'a óra? Mai aflase acum acela cuventu cum este scrisa a dóu'a óra? Ce cuventu e pusú in loculu cuventului clopotu? Asia este, aici e pusú cuventulu elu.

Mai spuneti inca odata in propusetiunile, cari le-am scrisu antáiú care e subiectulu? in antái'a? in a dóu'a? in a trei'a? Si ce suntu subiectele aceste? Si ce suntu substantivele? Asia este substantivele suntu nume de fiintia si lucruri.

Acum priviti la propusetiunile aceste cum suntú scrise a dóu'a óra si vedeti cá in locu de Joanu e pusú: elu; in locu de pasere e pusú: ea; in locu de clopotu e pusú: elu. Vedeti dara cá in locu de nume se potú pune si alte cuvente. Insemnati-ve: *Cuventulu care se pune in loculu unui nume, se numesce pronume*. Cum se numesce cuventulu, care se pune in loculu numelui? Mai repetiesce acést'a inca odata N! Si tu N! Acum intórcemu intrebarea. Ce e pronumele? (pronumele e cuventulu, care se pune in loculu numelui). Repetiesce acést'a N! si N! si N! Cuventulu elu ce va fi dara? Dar' cuventulu ea? Acum se ne aducemu aminte care e subiectulu in propusetiunea cea de antaia? dara in a dóu'a? si in a trei'a? Ce e pusú in propusetiunea antái'a scrisa a dóu'a óra in locu de Joanu,

ce în a două în locu de pasere, ce în a treia în locu de clopotu. Déca Joann e subiectu ce vá fi elu, care e pusu în loculu cuventului Joann? dara ea? Aici vedemu că în propusetiune subiectu pôte fi și unu pronume. Ce pôte fi înca subiectu în propusetiune N? Repetiesce acést'a înca odata N! și înca odata N!

3. Prunciloru noi am invetiatu ce e pronumele. Mai spune-ne înca odata ce e pronumele N? Cari cuvente din propusetiunile de pre tabla le-am numitu noi pronume? Si pentru-ce am dîsu, că suntu pronume? Se vedemu acum de ce genu e Joann? dara paserea? dara clopotulu? Déca Joann și clopotulu e de genulu masculinu, de ce genu vá fi elu, care s'a pusu în loculu loru? Si de ce genu e paserea? Déca e de genulu femeninu, de ce genu vá fi ea? Aici vedemu, că *elu* este pronume de genulu masc. și *ea* pron. de genulu femeninu. De ce genu e pron. *elu* N? Dara *ea* de ce genu e N?

Acum vomu invetiá că afara de elu și ea mai suntu și alte pronume. Fiti atenti că voiú scrie pre tabla alte propusetiuni. *Eu* cântu. *Tu* cetesci. *Elu* scrie. *Ea* cósá. Cetesce propusetiunile acestea N! Spune acum care e subiectulu în propusetiunea a trei'a? Si ce amu dîsu că este *elu*? Care e subiectulu în propusetiunea a patr'a? Si ce amu dîsu că este *ea*? Asia, este acestea suntu pronume.

Cetesce acum propusetiunea prima N! Din câte cuvente stá propusetiunea acést'a? Cuventulu *eu* aici e subiectu și precum e *elu* și *ea* asia si *eu* e pronume pentru-cá si acést'a se pune în locu de nume. Cum te chiama pre tine? Déca te chiama Alesandru dîci tu cându vorbesci asia: Alesandru vorbescu, ori dîci *eu* vorbescu? Vedoti dara că si *eu* se pune în locu de nume. Si pentru-cá se pune în locu de nume ce este *eu*? Cetesce propusetiunea a două! Care-mi va sci spune, care e aici subiectulu? Asia e aici e subiectulu *tu*. Dar' acum cându voi doi óre care ati vorbí laolalta si ati dîce că unulu scrie altulu cetesce dîcereati asia: eu scriu, Octaviu cetesci, seau ati dîce asia: eu scriu, *tu* cetesci? aici dara înca vedemu, că în locu de Octaviu e pusu *tu*. Octaviu e nume. Ce va fi *tu*? asia e *tu* este pronume pentru-cá si elu se pune în loculu numelui.

Câte pronume am invetiatu pana acum N? Care e celu de antáiú pre care l'am invetiatu? Care e pentru genulu masc.? Care pentru genulu femeninu? Cari le-am invetiatu dupa aceea? Asiadara amu invetiatu trei pronume: *eu*; *tu*; *elu*, *ea*. Aici suntu ce e dreptu patru cuvente, înse pentru acea totusi numai trei pronume pentru-cá a treilea pronume are doue forme un'a pentru genulu masc. și alt'a pentru genulu femeninu.

Câte pronume am invetiatu noi N! cari suntu acelea? Câte forme are pronumele a trei'a? Care e antái'a? Pentru care genu? A două? Pentru care genu?

Mai dî odata pronumele, cari le-amu invetiatu N! Luati acum sém'a, că aici vomu mai invetiá înca ceva despre aceste pronume. Aduti aminte cum dîci cându vorbesci tu Alesandre, dîci Alesandru vorbescu, seau *eu*

vorbescu? Insemnative acum: Persón'a, care vorbesce se numesce *persón'a antái'a*. Cum se numesce *persón'a*, care vorbesce N? Repetiesce N! și N! Cându vorbesce cineva și e întrebatu că cine vorbesce atunci nu-si spune numele, ci raspunde: *eu vorbescu*. Fiindu-cá eu se pune în loculu persón'e, care vorbesce, se dîce că e pronume de *persón'a antái'a*. De care persón'a este pronumele *eu*? Pentru-ce? Omulu cându vorbesce, nu vorbesce singuru. Numai nebunii vorbescu singuri. Omulu sanetosu vorbesce totudeun'a catra altulu. Persón'a catra care se vorbesce se dîce *persón'a a două*. În loculu acesteia înca se pune unu pronume și anume pronumele *tu*. Pentru acea dîcemu că pronumele *tu* e de *persón'a a două*. De care persón'a e pronumele *tu*? Pentru ce? Cându vorbescu doi ómeni, potu vorbí și despre altulu. Persón'a despre care se vorbesce dîcemu, că este *persón'a a trei'a*. În loculu acestor'a înca se pôte pune unu pronume. Asia în locu de a dîce: „Joane! eu am audítu că Petru e morbosu“, potemu dîce: Joane eu am audítu că *elu* e morbosu. Aici se vorbesce despre altulu. Acést'a persón'a am dîsu, că e aceea despre care se vorbesce? Acést'a persón'a va fi aici Petru? Ce e pusu în locu de Petru? De care persón'a va fi pronumele *elu*? Dar' noi amu invetiatu că pronumele acést'a mai are o forma pentru femeninu. Care e aceea? Déca *elu* e pronume de a trei'a persón'a, de care persón'a vá fi ea? Mai spune-mi înca odata, câte pronume am invetiatu noi N? Cari suntu acelea? Câte forme are pronumele a treilea? Care e form'a pentru genulu masculinu? Care pentru celu femeninu? Câte persón'e am invetiatu? Care se dîce *persón'a antái'a*? Care a două? Care a trei'a? Care e pronumele de *persón'a antái'a*? Care de a două? Care de a trei'a.

Acum mai avemu se invetiamu înca ceva despre pronume. La substantive amu invetiatu cum-cá suntu și numeri. Câti numeri amu dîsu că suntu? Cându stá unu substantivu în singulariu? Cându stá în pluralu?

Se vedemu acum la pronumele, cari le-am invetiatu nu cumva si ele au doi numeri. Cându dîcu propusetiunea acést'a: „*eu* cântu“ óre cânta unulu ori mai multi? Déca cânta numai unulu, în care numeru va fi pronumele *eu*? Dara déca dîcu propusetiunea acést'a: *Tu* vorbesci? vorbesce aici unulu ori mai multi? Déca numai unulu în care numeru va fi *tu*? Dara în propusetiunile acestea: „*Elu* lucrá. *Ea* suspiná“, e vorb'a despre câte unulu, ori despre mai multi? Déca si aici e vorba numai despre câte unulu în care numeru va stá *elu* si *ea*?

Amu vediutu că acestea pronume suntu totu în numerulu singulariu.

Se vedemu acum nu cumva au pronumele acestea si numerulu pluralu. Spune-ti-mi óre cându voiú dîce: *mâncamu*, dîcevomu: *eu mâncamu* seau cum N? asia vomu dîce: *noi mâncamu*. Si cându dîcemu noi, e vorb'a de unulu seau de mai multi? aici e vorba de mai multi. Déca e vorba de mai multi, în care numeru va fi noi?

Caventulu acest'a inca se pune in locu de nume asia déca vomu fi trei insi, cari mâncamu, nu vomu dice: Petru, Pavelu, Partenie mâncamu, ei vomu dice *noi* mâncamu. Se vedemu acum ce nume suntu Petru etc. N? Déca suntu nume de fiintie si noi se pune in locul acestoru nume ce va fi *noi*? Si in care numeru? Aduceti-ve acum aminte, cându amu invetiatu pronumele *eu* pentru care persóna amu dîsu că este? Si care e persón'a ântaia? Dara aici cându dîcemu noi mâncamu vorbimú noi insine seau altii vorbescu despre noi? Déca vorbimú noi insine pentru care persóna va fi pronumele *noi*? (Asia se pucece cu a dóu'a si a trei'a persóna).

4. Acumu se vedemu despre ce am invetiatu noi. Spune-ne despre ce am invetiatu noi N?

Déca pronumele stáu in locul numeloru potú fi in ele subiectu? Cari cuvinte le numimú pronume? La pronume amu deosebitu si persón'e. Câte persón'e amu deosebitu noi la pronume? Care este persón'a ântaia? Care a dóu'a? Care a trei'a? Ce am mai deosebitu noi la pronume? Câti numeri am deosebitu? Care este pronumele pentru persón'a ântai'a in singularu? Care in pluralu? Care e pentru a dou'a in singularu? Care in pluralu? Care e pronumele pentru persón'a a trei'a in singularu? Care in pluralu? Câte forme are pronumele de persón'a a trei'a in singularu? Câte in pluralu? Care e pentru genulu masculinu in singularu? Care in pluralu? Care e pentru genulu femeninu in singularu? Care in pluralu? Numesce acum pronumele pre rëndu dupa persón'e ântaiu in singularu N! in pluralu N! Mai repetesce odata N! si inca odata N!

5. Tablitiile afara! Scrieti pronumele pre tablitiie. Pana in ór'a venitoria se cautati in pies'a de lectura . . . tóte pronumele câte voru fi din celea, cari le-amu invetiatu.

M. Popu, profes.

Venerarea betranetieloru.

La diferite popore betranetiele se considera in diferite moduri. Poporele culte in genere veneraza betranetiele si in specia cu pietate si- dau tributulu de veneratiune acelor'a, cari si-au implinitu detorintiele facia de familia, concetatienu si patria; poporul românú inca lega de conceptulu betranetieloru una marime de auctoritate, asia pre tatalu parintiloru nostri lu- numimú mosin, ori tata betrânu, er' pre mam'a parentiloru nostri buna seau bunica. — Suutu inse si popora neculte, la cari asemenea betranetiele se bucura de veneratiune, asia in Afric'a unele semântii de Negrii veneraza in mare mesura betranetiele: la acesti'a injurarea este unulu diutre pecatele celea mai mari; ei pórtá mare grigia de mame; Negrulu, cându se trediesce cugetulu primu e la mam'a-sa. In Sudanu (in Cordofanu) lucrulu stá cu totulú din contra, aici pe betrâni in locu de a-i venerá i- mânca, in Murghi serbeza mortea betraniloru si numai pre tineri i- deplângu.

Nevenerarea betranetieloru de multe ori nu este unu semnu alu duritiei morali, ci urmarea unei idei ratacite. Asia de es. deca unu negru lovesce in capu pre mam'a-sa, acést'a o face numai pentru-cá mam'a-sa apoi cá spiritu mai bine se se pota grigi de elu, cá de fiu.

La semântiele din vecinatatea Abisiniei tota potestatea este data betraniloru; opiniunea acestor'a o veneraza neconditionatu. Din contra la hottentoti, domadi, cu betranii ispravescu scurtu; seau i- ucidu, seau i- omora cu fomea. In Grönlandi'a, cându voiescu se omore vre-una femeia betrâna, i- scornescu nume de strigóia apoi o ingrópa de viua, seau o arunca in mare. Indianii din Americ'a nordica desi veneraza pre betrâni, totusi i- omora.

La noi patricidiulu e celu mai despretiutu pecatu, precându la unele semântii indiane nu e alt'a, decâtu effusiu iubirei, fragedimei fiiesci. Déca unu indianu nu pote luá parte (pentru betranetia) la resbele si nu mai este in stare se-si apere caninulu seu: ce e lui de viétia? si ce pote asceptá alt'a decâtu morte desonoratoria, seau cá se devina prada inimiciloru sei? Acestea doue inse pentru unu indianu crescutu in glori'a lupteloru suntu tare despretiute. Deunde nu se pare nenaturalu, déca unu atare indianu, ajungându in atari impregiurari, róga pe fiulu seu seau pre rudeniile sale, cá se-lu scape de mortea rusinatoria. La indianii depre insulele Vancouver este de lipsa si invoirea, plenipotentiarea mediculu pentru cá óre care betranu se póta fi omoritu.

La semântiele din Californi'a noua e datin'a, cá se probeze bonetatea sagetiloru inveninate in femei betrane; la multe semântii din Brasili'a omoráu pre betrani numai din motivulu, cá ei si asia nu mai au bucuriele vietiei.

Mai de multu in Peru nutreáu pre betrani cu spese comune, dar' apoi i- obligáu, cá se sparie paserile depre câmpuri. *Ciucii* betrani ei insisi roga pre fii si rudenii, cá se-i ingrope de vii in semnu de iubirea manifestata facia de dinsii Ceremoni'a se face asia: betranulu se astedia intr'o gropa preserata cu muschi, versa pre elu sânge de animalu si inca odata lu- întreba, déca voiesce se mora? Dupa-ce obtienu respunsu positivu, atunci i- punu la nasu ceva mediu narcoticu, i- strapungu anim'a si-lu acoperu cu glie.

La australieni betranetiele suntu forteenerate, mânarile celea mai bune se dau betraniloru. Cei depre insulile Fidri suntu de credinti'a, cá cu câtu omulu parascesce mai de tineru acést'a lume umbrosa, cu atátu mai multu traiesce in cealalta lume.

Strabo si Herodotu amintescu, cá si in anticitate eráu in usu la unele popora aceste datine bizare si revoltatorie de bunulu simtiu; dar' totu din anticitate se afla numeróse esemple si de venerarea betranetieloru; anume la Athenieni betranii eráu forte venerati; celu ce loveá pre tatalu-seu, erá anatemisatu. Israclitenii vechi inca dedeau mare veneratiune betraniloru. La arabi inca neci astadi nu este iertatu fiulu, se sieda, se vorbesca seau se fumeze in present'i'a tatalu-seu. Chinesii intrecu tote poporale in

venerarea betranilor. De câte ori se intempla si astadi in Chin'a, că fiul se lasa a fi esterminat in locul unui bogatu judecatu la morte pentru-că cu pretiulu rescumpe-
rarei se pōta ajutā sortea parentiloru sei. — Iapanesii inca si-
veneraza multu betranii asia, cătu si celu mai de frunte
japanesu inca s'a indatenatu a salutā pre unu cersitoriu
betranu si unu omu mai tineru neci cāndu nu taia in
vorb'a unui betrānu.

Din celea dise se vede, că venerarea facia de betrani
e in usu nu numai la poporale mai culte, si că in multe
locuri chiar venerarea rēu intielesa causasa canibalismulu.

Dare de sēma si multiunita publica.

Balulu din 11 Februaru a. tr., ttenutu: „*intru folosulu
fondului pentru ajutorirea studentiloru miseri in casu de
morbu*“ dela gimnasiulu super. gr.-cat. din Blasiu, a fostu
cercetatu de catra publiculu din locu si giuru fōrte bine,
că in toti anii: őr din partea publiculu esternu au incursu
frumōse ajutōrie pentru acelu fondu. Mai alesu deoftimea
nōstra s'a destinsu si acumu prin zelulu seu de colectare
si contribuire. Intelligent'ia superiora si proprietarii inca
au o cununa frumosa de representanti; chiar si din in-
vetiatorii nostri unii nu au lipsitu cu obolulu loru.

Din listele de colectare unele ni-au sositu curundu
dupa balu, altele mai tārdu si őr-si altele chiar' numai
de curundu. Acēs'ta a fostu caus'a, că pana acumu amu
amenatu publicarea resultatulu acestui balu, de ore-ce din
listele espedate inca nice diumetate nu ni s'au reintorsu.
Inse ne mai voindu si nice fiendu cu cale de o parte a
mai pune la proba pacient'ia si indulgent'ia binevoitoriloru
colectanti si contribuenti, őr de alta parte comitetulu
balului avendu a satisfice angagementulu luatū asupra-si,
subscriisii in numele acestui comitetu cu tota onorea venimū
a publicā urmatori'a: *dare de sēma si multiunita publica.*

I. *Venitulu din sēr'a balului dela cei ce au luatū
parte* 151 fl. 10 cr.

Urmatorii au solvitū mai multu de cătu pretiulu
intrarei: Aszlány János 5 fl., Joanu Rusanu (propriet. Me-
sentea) 2 fl., Joanu Boeriu cu fam. 5 fl., Mátvás Sándor
cu fam. 5 fl., Eugeniu Bianu cu fam. 3 fl., Aureliu Trifanu
1 fl. 50 cr., Dr. Augustinu Bunea 2 fl., Dr. Jacobu Bren-
dusianu 3 fl., Georgiu Popu 3 fl., Aureliu Popa 2 fl.,
Joanu Rusanu (teologu abs.) 3 fl., Aureliu Harsianu 2 fl.
60 cr., Demetriu Antonu 5 fl., Carolin'a Bredoiu 2 fl., Josifu
Ciuciu 2 fl., Georgiu Barbatu 3 fl., Arteniū Trifanu 2 fl.

II. *Au solvitū la cassu:* Antoniu Vestemeanu 1 fl.,
Alesandru Albini 2 fl., Alesandru Gruitia 1 fl., Simeonu
Moldovanu 2 fl., Zacharia Branu 2 fl., Simon Mendl 2 fl.,
Stefanu Mamfi 1 fl., Petru Florianu (Racovit'ia) 1 fl., Iuliu
Fogarasiu notariu 1 fl.

Sum'a 13 fl. —

III. *Au incursu dupa balu:* Dela Escelenti'a S'a
Metropolitulu Dr. Joanu Vancea 30 fl., Joanu Moldovanu,
canonicu 5 fl., Dr. Joanu Ratiu, canonicu 1 fl., Joanu
Germanu, prof. 1 fl., Dr. Victoru Szmigelski, prof. 1 fl.,
Georgiu Boeru 1 fl., Demetriu Turcu, comerciante 2 fl.,
Aureliu Popescu, comerciante 1 fl. 50 cr., Elias Mendl 1 fl.,
Basiliu Hodosiu 1 fl., Jeronimu Munteanu 1 fl., Ludovicu

Andreiu, notariu 2 fl., Joanu Pecurariu, preotu 1 fl., Andreiu
Voda, preotu 2 fl., Joanu Corn. Codarcea, propriet. 1 fl.,
Joanu Ratiu, notariu, Branu 2 fl., Petru Niresteanu, preotu
1 fl., Georgiu Suciu, administr. protop. 1 fl., Demetriu
Catinasiu, docente 50 cr., Andreiu Oprea, preotu 2 fl.,
Simeonu Dragomiru 1 fl., Nicolau Popu, preotu, Sieuli'a
1 fl., Vasiliu Moldovanu 1 fl., Nicolau Margineanu, preotu
1 fl., Nicolau Mediesianu, preotu 1 fl.

Sum'a 63 fl. —

IV. *Venitulu din Liste.*

List'a Nrulu 2. Colectante: A. Todoranu, chef. tipog-
raficu in Gherla 1 fl., Cineva 1 fl., Dr. Iuliu Simon 50 cr.,
Serbanu 1 fl., Joanu Hodareanu 50 cr., N. F. Negrutiu 4 fl.

Sum'a 8 fl. —

List'a Nrulu 4. Colectante: Rdss. Dnu Basiliu Ratiu,
protopopu gr.-cat. in Reghinulu sas. 1 fl., Dr. Absolonu
Todea, adv. 1 fl., Marecu Cetatianu, jude in pens. 1 fl.,
Ecatarin'a Marinovicu, proprietarēsa 1 fl., Joanu (Nache)
Crisianu, propriet. 1 fl., Patriciu Barbu, adv. 1 fl., Severu
Barbu, comutabilu 50 cr., Joanu Görög 50 cr., Carolin'a
Orbonasiu 1 fl., Mari'a Ceusianu 1 fl., Joanu Socolu 60 cr.,
Teodoru Bondis 20 cr., Mich. Popu Lupu, preotu, Felfaleu
50 cr., Joanu Crisianu, preotu, Albafai'a 50 cr., Vasiliu
Scridonu, preotu, Sierbeni 50 cr., Nicolau Petru, preotu,
Gurghiu 50 cr., Joanu Racoti, preotu, Ibanesci 1 fl.

Sum'a 12 fl. 80 cr.

List'a Nrulu 6. Colectante: M. O. Dnu Stefanu
Campeanu, v.-protopopu gr.-cat. in Elisabetopole 1 fl. 50 cr.,
Joanu Gerasimu, jude reg. 1 fl., Nicolau Galea, preotu,
Humdorf 50 cr., Josifu Popu, preotu, Lepindea 27 cr.,
Joanu Ispu, preotu, Sânt-Joan'a 40 cr., Petru Comesu,
preotu, Coroiu 30 cr., Nicolau Maioru, preotu, V.-Odriheiu
30 cr., Joanu Popu, preotu, Agristeu 27 cr., Teodoru Danu,
preotu, Ciucmandru 27 cr., Nicolau Lichirie, preotu, Copsi'a
mare 27 cr., Nicolau Romanu, cooperatoru, Ernea sas. 27 cr.,
Joanu Seghisioreanu, docente, Elisabetopole 20 cr., Stefanu
Seceta, preotu, Siarosiu 50 cr., Patriciu Rotariu, preotu,
Goganu 24 cr., Georgiu Vamosiu, preotu, Giacosiu 20 cr.

Sum'a 6 fl. 49 cr.

List'a Nrulu 10. Colectante: Rdss Dnu Joanu V.
Rusu, protopopu gr.-cat. in Sibiu 1 fl., Ilustrit. s'a Paulu
Dunca, consil. gubern. in pens. 2 fl., Maximu 1 fl., Georgiu
Baritiu 1 fl., Joanu Cretiu, v.-notariu 1 fl., Demetriu
Antonu, comerciante 1 fl. Nicolau Toganu 50 cr.

Sum'a 7 fl. 50 cr.

List'a Nrulu 12. Colectante: Rdss Dnu Joanu Mol-
doranu, protop. gr.-cat. in Catin'a 3 fl., Joanu Germanu,
preotu, Sâmbotelecu 1 fl., Tom'a Marcu, preotu, Camarasiu
1 fl., Basiliu Justianu, preotu, Naoin 1 fl., Georgiu Florianu,
preotu, Balda 1 fl., Constantinu Rusu, preotu, Siarmasielu
1 fl., Alesandru Barbulescu, preotu, Sânt-Mihaiulu de câmpia
1 fl., Basiliu Danila, preotu, Budatelecu 1 fl.

Sum'a 11 fl. —

Aronu Deacu,
presiedinte.

Nicolau Popescu,
cassariu.

(Va urmă).